

4.2.11 Delområde 11, Berger

Lokalisering

Området ligger hovedsakelig nord og øst for Lierelva. Mot nord og øst avgrenses området av skogkanten rundt Bergergårdene.

Kort historikk

Bergergårdene stammer trolig fra jernalderen eller tidligere. Opprinnelig har nok Berger vært én eiendom. I dag er det i alt fem Berger gårder. Første etasje i våningshuset på N Berger skal angivelig stamme fra 16- eller 1700-tallet.

Registreringer

Fornminner

Det er gjort flere enkeltfunn av beinrester, klebersteinskar og gravgods i området.

Nyere tids kulturminner

- Brubakk 187/2: Tun med Våningshus, bu, låve og (utekjeller eller sommerfjøs?).
- Berger søndre 175/1: Bu 1909.
- Tomta 176/18: Tun.
- Øst-Berger 176/1: Tun med våningshus, grisehus, låve og bu.
- Berger Nordre 177/1: Tun våningshus og bryggerhus.

Vernestatus

Område er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

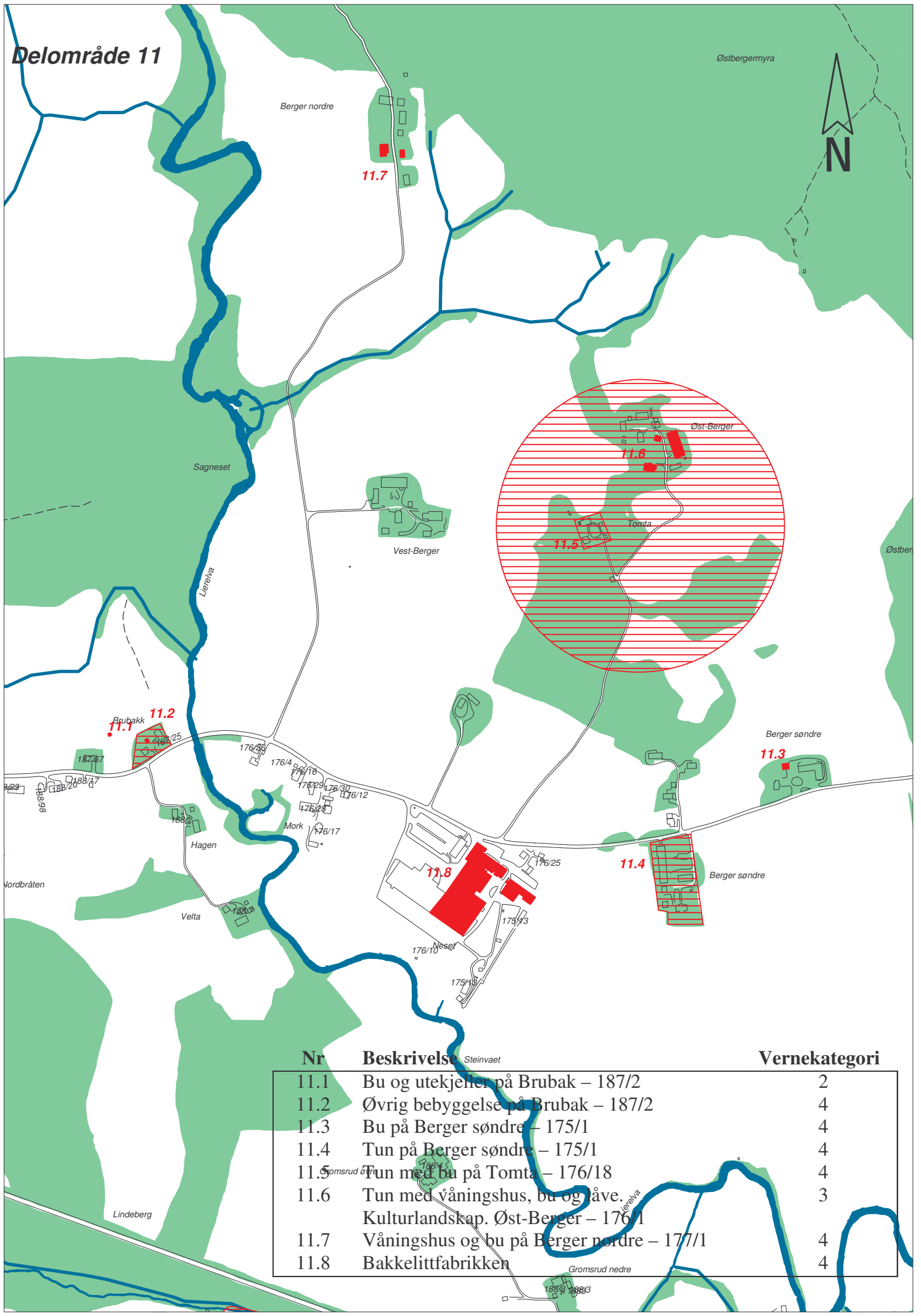
Begrunnelse for vern

Bebyggelsen på Brubakk er godt bevart og ligger godt synlig fra fv 236. Søndre Berger 175/1 ligger vakkert og lett synlig plassert i terrenget og beriker den estetiske opplevelsen av å passere på Fv 236. Gårdsbebyggelsen på Tomta og Øst-Berger er vakker og viktige landskapselementer.

Forslag til forvaltning

De ulike gårdstunene i området bør sikres rom og luft i form av fortsatt jordbruksdrift. Eventuell ny bebyggelse bør plasseres innenfor eksisterende tunordninger og tilpasses den gamle bebyggelsen i form og størrelse.

Delområde 11

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
11.1	Bu og utekjeller på Brubakk – 187/2	2
11.2	Øvrig bebyggelse på Brubakk – 187/2	4
11.3	Bu på Berger søndre – 175/1	4
11.4	Tun på Berger søndre – 175/1	4
11.5	Tun med bu på Tomta – 176/18	4
11.6	Tun med våningshus, bu og låve. Kulturlandskap. Øst-Berger – 176/1	3
11.7	Våningshus og bu på Berger nordre – 177/1	4
11.8	Bakkelittfabrikken	4

4.2.12 Delområde 12, Lierfoss og Våler

Lokalisering

Området ligger i hovedsak nord for rv 170 ved Lierfoss, øst for Berger, vest for Vålermosen og syd for fv 236.

Kort historikk

Som navnet sier, har det vært aktivitet knyttet til vannkraft ved Lierfoss. Det er ennå rester etter Våler mølle ved elva. På Lierfoss var det landhandel, og i huset bak holdt en skredder til. Det var også skomaker i området og et hotell. Urskog-Hølandsbanen hadde stasjon på Lierfoss. I etterkrigstiden var det realskole ved Lierfoss i et hus som fremdeles omtales som "Blekkhuset". Oppfinneren Johan Vaaler ble født på Våler mellom. Han oppfant bindersene, og er hedret med en bauta ved den gamle mølla på Lierfoss.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

- Butikk og villabebyggelse ved Lierfoss.
- Rester etter mølle ved Lierfoss.
- Bebyggelse på Vålergårdene.
- Våler 171/14: Meieri.

Vernestatus

De tettbebygde delene av området er enten regulert til utbygging eller avsatt til byggeområde i kommuneplanen. Området er for øvrig i hovedsak avsatt til LNF-område i gjeldende kommuneplan.

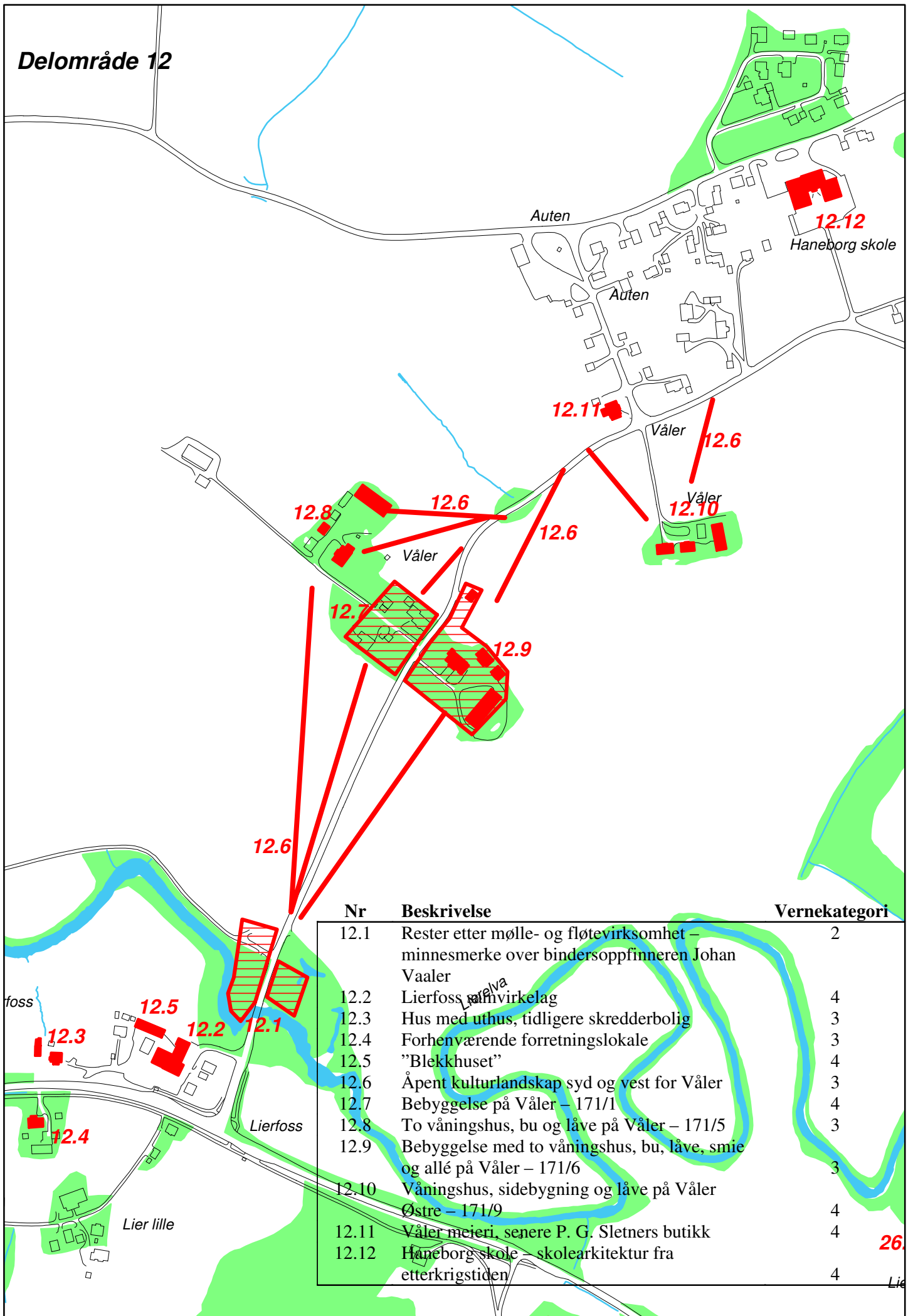
Begrunnelse for vern

Knutepunktet Lierfoss er et viktig referansested langs rv 170. Det har gjennom flere århundrer vært ulik aktivitet i området. I tillegg til gårdsdriften, som her trolig er eldre enn 1000 år, har vannkraften i Lierelva vært viktig for stedets utvikling. Aktiviteten ved elva har igjen resultert i at veier og senere også jernbane har blitt lagt til dette området og at handelsvirksomhet og boligbygging har oppstått her. Slike utviklingsrekker som vi finner her er godt egnet som ramme for en bedre forståelse av et steds historie. Med Lierfoss' korte avstand til Haneborg skole bør dette stedet være et naturlig valg i skolens undervisningsopplegg. Vålergårdene ligger alle vakkert og godt synlig plassert langs Fv 236. Det er en rekke flotte, verneverdige bygninger på alle gårdene som gir et godt inntrykk av gårdsbebyggelse fra siste halvdel av 1800-tallet.

Forslag til forvaltning

Det gamle butikkområdet med restene etter Vålermølla ved elva bør reguleres til bevaring. Gårdstunene med bebyggelse på Våler bør bevares og de åpne siktlinjene fra Fv 236 ved Linnerud og fra Lierfoss nordover bør ikke gjenbygges.

Delområde 12

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
12.1	Rester etter mølle- og fløtevirksomhet – minnesmerke over bindersoppfinneren Johan Vaaler	2
12.2	Lierfoss vaffelvirkelag	4
12.3	Hus med uthus, tidligere skredderbolig	3
12.4	Forhenværende forretningslokale	3
12.5	"Blekkhuset"	4
12.6	Åpent kulturlandskap syd og vest for Våler	3
12.7	Bebyggelse på Våler – 171/1	4
12.8	To våningshus, bu og låve på Våler – 171/5	3
12.9	Bebyggelse med to våningshus, bu, låve, smie og allé på Våler – 171/6	3
12.10	Våningshus, sidebygning og låve på Våler Østre – 171/9	4
12.11	Våler meieri, senere P. G. Sletners butikk	4
12.12	Haneborg skole – skolearkitektur fra etterkrigstiden	4

4.2.13 Delområde 13, Dingsrud og Stykket

Lokalisering

Området ligger nord for fv 236 og Haneborg skole, øst for Berger og vest for fv 237.

Kort historikk

Dingsrud skriver seg (ut fra navnet) trolig fra tidlig middelalder.

I 1903 ble Urskog fort opprettet i åsen nord/øst for gården. Dette ble demolert allerede få år senere som en del av fredsavtalen etter unionsoppløsningen med Sverige i 1905.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

- Dingsrud 173/1 og 2: Bebyggelse.
- Minnestein for Urskog fort 1905.
- Urskog fort med tilhørende bebyggelse.

Vernestatus

Område er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område. Området omkring Urskog fort er i kommuneplanen avsatt til kulturlandskap av nasjonal og regional verdi.

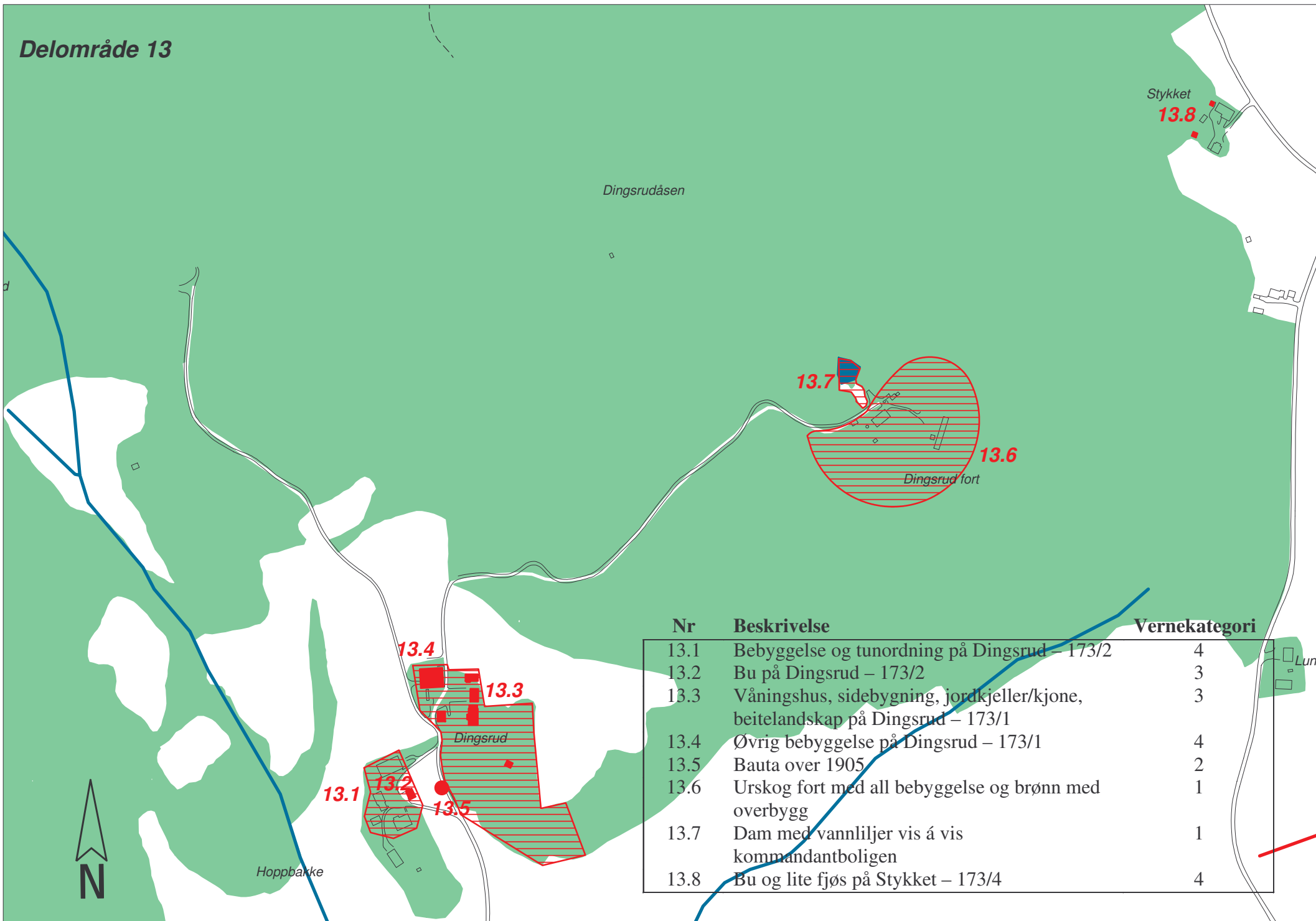
Begrunnelse for vern

Dingsrud ligger langs adkomstveien til et av kommunens viktigste kulturminner - Urskog fort. Med denne beliggenheten er eiendommen med bebyggelse en viktig miljøskaper i dette kulturhistorisk viktige området. Fortet er unikt med sin korte aktive periode og er et viktig bidrag til historien om Norge og unionsoppløsningen i 1905.

Forslag til forvaltning

Dingsrud med omliggende veier og kulturlandskap bør sammen med all bebyggelse på Urskog fort reguleres til bevaring. Den frie sikten fra fv 236 og opp til Dingsrud bør ikke hindres i form av beplantning eller bebyggelse. Beitearealene bør opprettholdes som beiter.

Delområde 13

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
13.1	Bebyggelse og tunordning på Dingsrud – 173/2	4
13.2	Bu på Dingsrud – 173/2	3
13.3	Våningshus, sidebygning, jordkjeller/kjone, beitelandskap på Dingsrud – 173/1	3
13.4	Øvrig bebyggelse på Dingsrud – 173/1	4
13.5	Bauta over 1905	2
13.6	Urskog fort med all bebyggelse og brønn med overbygg	1
13.7	Dam med vannliljer vis á vis kommandantboligen	1
13.8	Bu og lite fjøs på Stykket – 173/4	4

4.2.14 Delområde 14, Nordby og Bråten

Lokalisering

Området ligger øst for Dingsrud, nord for fv 236 og øst til Bråten. I nord grenser området mot skogen nord for Nordby.

Kort historikk

Nordby skriver seg trolig fra førkristen tid. Begge Nordbygårdene hører til blant de større gårdene i kommunen i areal både for jord og skog. Skogen har gjennom lange tider vært viktig for gårdenes økonomi, og videreforedling gjennom sagbruksvirksomhet har funnet sted på begge gårdene helt tilbake til 1600-årene. I 1911 ble det bygget en stasjonær dampsag nede i dalen øst for gården. Denne er fremdeles bevart. Oppe ved gårdstunet er det senere på 1900-tallet bygget elektrisk dreven sag som fremdeles er i bruk.

Registreringer

Fornminner

- Det var tidligere flere gravhauger på Nordby, disse har i nyere tid blitt fjernet.
- Syd for Bråten er det registrert to gravrøyser.

Nyere tids kulturminner

- Nordby vestre 172/4: Våningshus, snekkerverksted/bryggerhus, do, to buer kjone, smie og dampsag
- Nordby nordre 172/1: Våningshus, kårbolig, bu, og låve

Vernestatus

Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

Begrunnelse for vern

Nordbygårdene er markante med sine store dimensjoner. Med gårdenes høye og frie beliggenhet blir dette ekstra tydelig sett både fra fv 237 og fv 236. I dalen nedenfor Nordby vestre står en gammel stasjonær dampsag fra 1911.

Forslag til forvaltning

Gårdenes konsentrerte tett plasserte bebyggelse bør opprettholdes og ikke utvides vesentlig utover det bebygde områdets grenser. Den frie sikten til gårdene fra fv 237 bør opprettholdes. Den gamle dampsaga bør reguleres til bevaring.

Delområde 14

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
14.1	Bebyggelse og allé på Nordre Nordby – 172/1	2-3
14.2	Våningshus i tre, sidebygning i teglstein, lekestue, bu og hageanlegg med lysthus i form av en tresirkel og gårdsdam på Nordby vestre – 172/4	2-3
14.3	Øvrig bebyggelse på Nordby vestre – 172/4	4
14.4	Gammel stasjonær slampsag nede ved Dyrrudtjern	2
14.5	Åpent landskap rundt Nordby	3
14.6	Gravrøyser	F

14.5

14.1

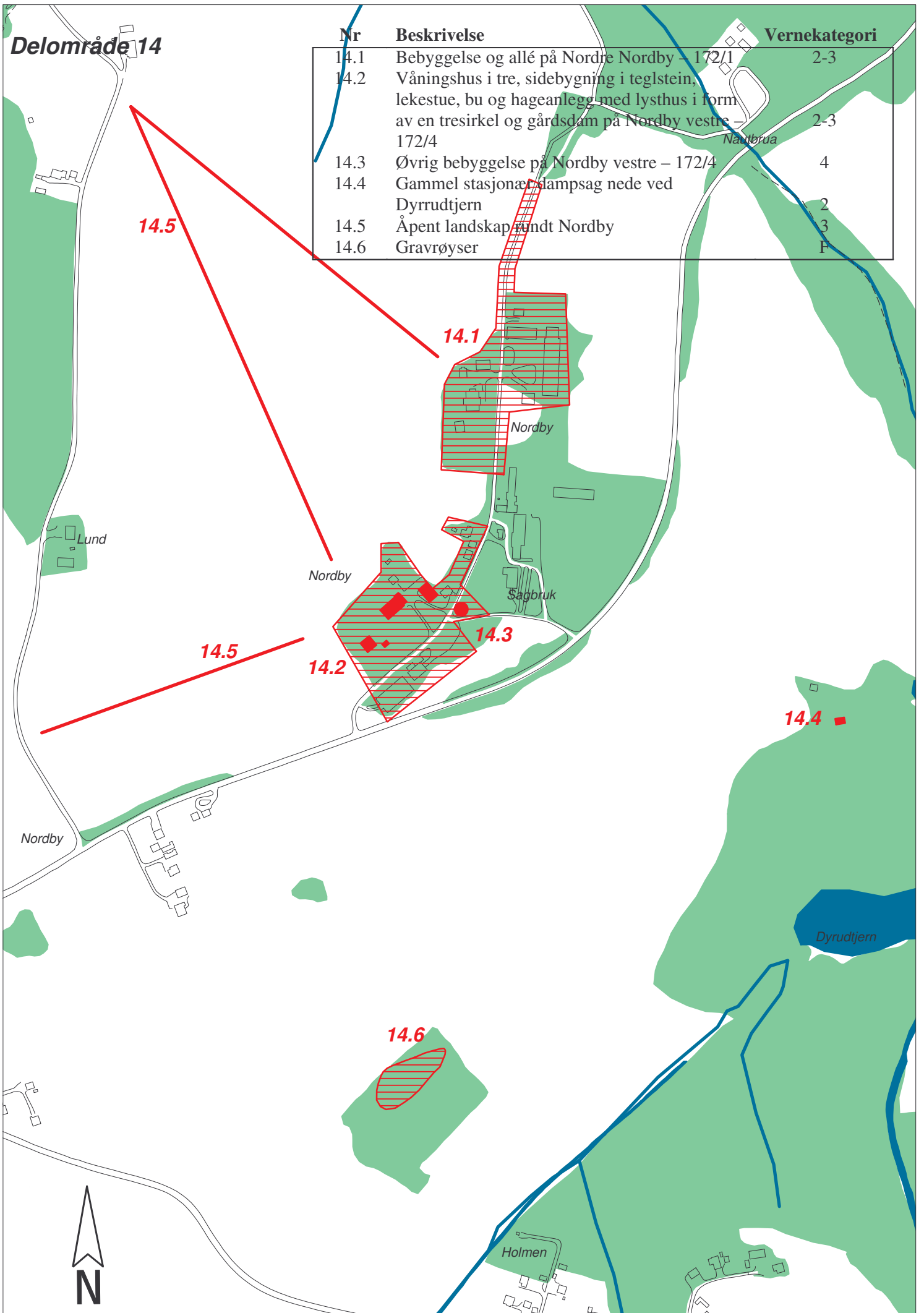
14.5

14.2

14.3

14.4

14.6

4.2.15 Delområde 15, Røsholm og Hedum

Lokalisering

Området ligger øst for Haretonelva, nord for Dingsrud og mot nord og vest avgrenses området av skogkanten.

Kort historikk

Røsholm er en gammel eiendom. Hvor gammel er det vanskelig å si, men at den skriver seg fra middelalderen eller tidligere er helt sikkert. Hedum er tidligere plasser som er skilt ut fra Nordby.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

- Nygård: Våningshus 1874, sidebygning 1913, låve og trær av ask og bjørk.
- Røsholm søndre 178/2: Gårdsbebyggelse med våningshus, bu, og uthus.
- Røsholm nordre 179/2: Bu.
- Åsnesmoen: Gårdsbebyggelse.
- Ekerstua: Gårdsbebyggelse.
- Hedum Søndre: Våningshus og låve.
- Tangen: Våningshus, låve, husmannsstue? og steinrøys.
- Norum: Husmannsplass.

Vernestatus

Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

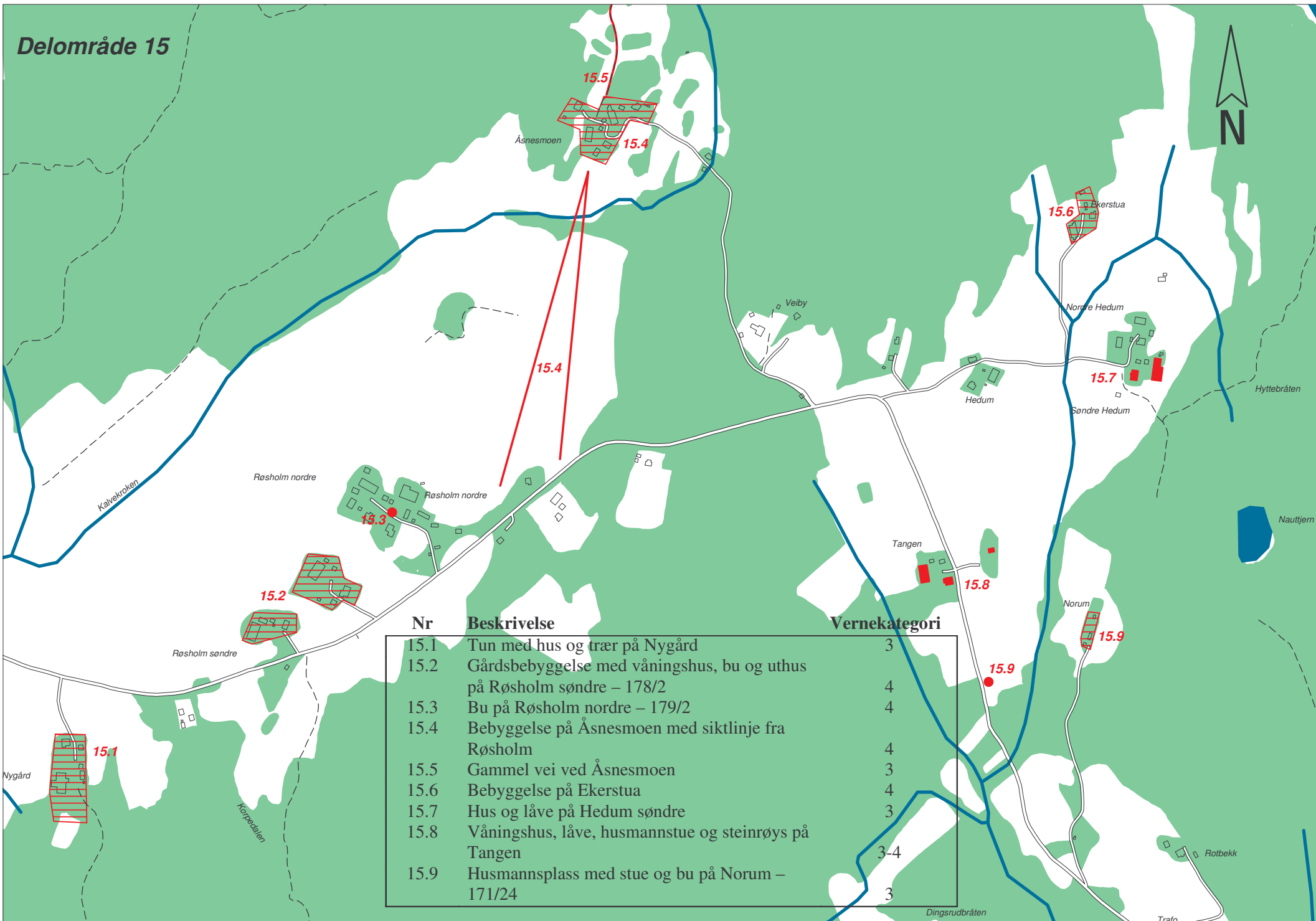
Begrunnelse for vern

Området rundt Hedum gir et godt inntrykk av hvordan ulike plasser oppsto utover 17- og 1800-tallet. Her kan man finne en rekke av de opprinnelige stedene fremdeles bevart med bebyggelse, kulturmark og veier.

Forslag til forvaltning

Den karakteristiske mosaikken av bosteder bør bevares og eventuell ny bebyggelse bør innordnes den gamle tuninndelingen og så langt det er mulig unngås i kulturlandskapet mellom gårdstunene. Siktlinjen fra Røsholm og nord til Åsnesmoen bør ikke forstyrres av bygg og anlegg.

Delområde 15

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
15.1	Tun med hus og trær på Nygård	3
15.2	Gårdsbebyggelse med våningshus, bu og uthus på Røsholm søndre – 178/2	4
15.3	Bu på Røsholm nordre – 179/2	4
15.4	Bebyggelse på Åsnesmoen med siktlinje fra Røsholm	4
15.5	Gammel vei ved Åsnesmoen	3
15.6	Bebyggelse på Ekerstua	4
15.7	Hus og låve på Hedum søndre	3
15.8	Våningshus, låve, husmannstue og steinrøys på Tangen	3-4
15.9	Husmannsplass med stue og bu på Norum – 171/24	3

4.2.16 Delområde 16, Haneborg

Lokalisering

Området ligger øst for Lierelva og langs fv 234 syd til Haugrim.

Kort historikk

Haneborg er en av Aurskogs eldste gårder. Den har i lang tid vært delt i tre, og de tre gårdene lå samlet oppe på Haneborghøyden. Under sitt felttog tidlig på 1700-tallet skal Carl XII ha oppholdt seg på Haneborg Mellom for en periode. Det skal fremdeles være gjenstander bevart med tilknytning til dette. Våningshuset på S. Haneborg er oppført av byggmester Johan Günter Schüsler. Huset på Haneborg Vestre ble trolig bygget av fiolinisten og komponisten Anders Heyerdal, som det også er reist en bauta over ved fylkesveien på nedsiden av tunet.

Registreringer

Fornminner

- Det er gjort flere funn på Haneborg, blant annet gravfunn fra to perioder.
- Ved N. Haneborg er det registrert en gravhaug.

Nyere tids kulturminner

- Haneborg Mellom 167/1: Våningshus, bu og låve
- Haneborg V 168/24: Våningshus, drengestue, hage og bauta nede ved fylkesveien
- Haneborg S 166/3: Våningshus, bryggerhus, bu
- Haneborg S 166/1: To våningshus og bu
- Haneborg skole 167/65: Gammel skolebygning med flere nyere tilbygg

Vernestatus

Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

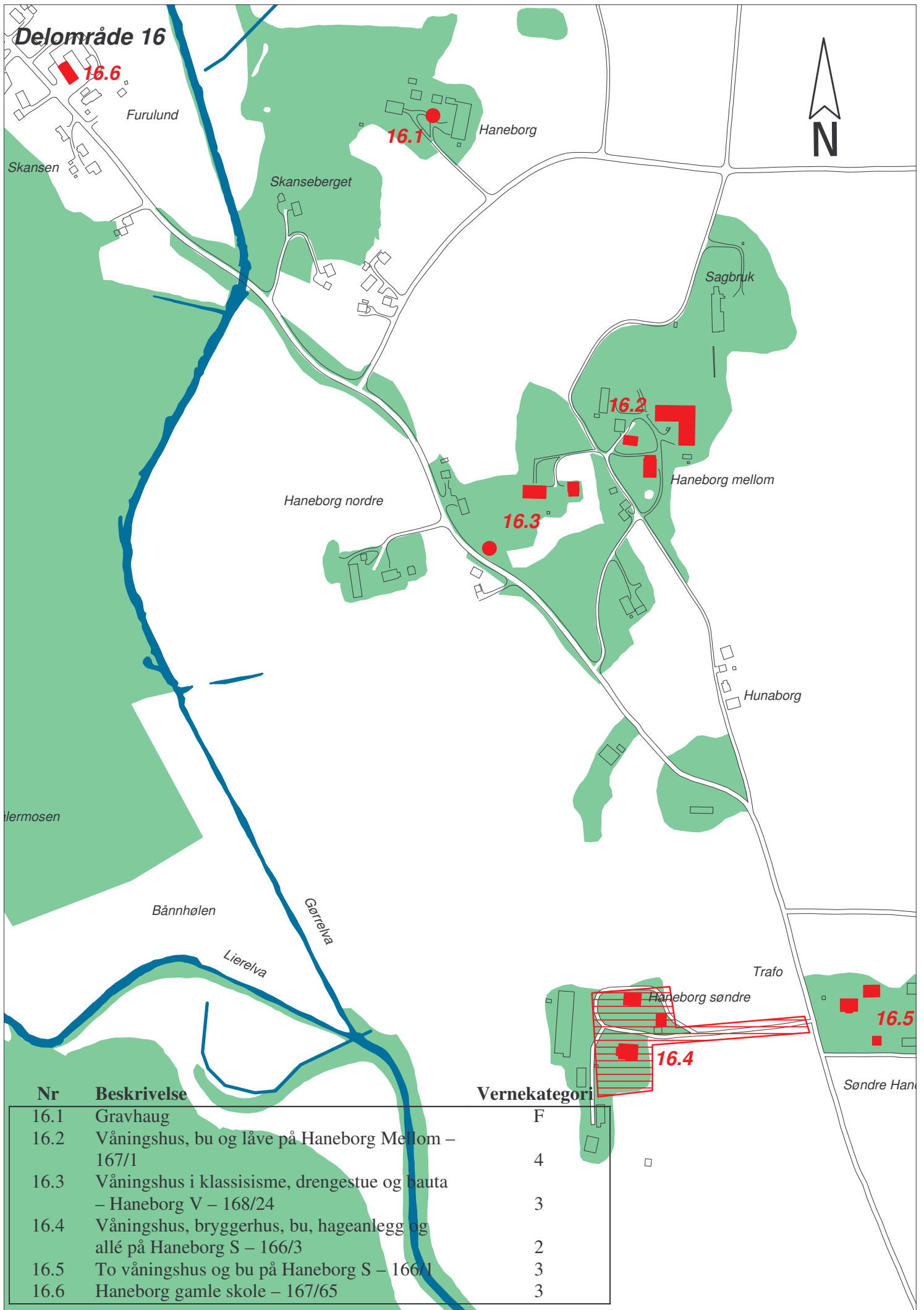
Begrunnelse for vern

Haneborg har hatt stor innflytelse på bygda gjennom historien. Bebyggelsen på Haneborggårdene er monumental og i øyenfallende. Våningshuset på S. Haneborg 166/3 er et landemerke med sin karakteristiske fasong og plassering like ved fylkesvei 234. Huset har også arkitektoniske kvaliteter som skiller seg fra det vanlige gårdshus på Romerike.

Forslag til forvaltning

Gårdsbebyggelsen på Haneborg Søndre bør reguleres til bevaring. Tunene på de andre gårdene bør bevares og nybygg i områdene rundt tunene bør unngås.

Delområde 16

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
16.1	Gravhaug	F
16.2	Våningshus, bu og låve på Haneborg Mellom – 167/1	4
16.3	Våningshus i klassisisme, drengestue og bauta – Haneborg V – 168/24	3
16.4	Våningshus, bryggerhus, bu, hageanlegg og allé på Haneborg S – 166/3	2
16.5	To våningshus og bu på Haneborg S – 166/1	3
16.6	Haneborg gamle skole – 167/65	3

4.2.17 Delområde 17, Haugrim

Lokalisering

Området ligger syd og øst for Haneborg. I øst grenser området mot skogsområdet ved Slepphøgda.

Kort historikk

Gården Haugrim er trolig en av de eldste i kommunen. Det er gjort funn på eiendommen som tyder på at mennesker har hatt tilhold her helt fra steinalderen. Det er skriftlige kilder fra middelalderen og fremmover som bevitner at Haugrim og slektene der gjennom tidene har hatt en betydelig posisjon i bygda. Flere av bygningene på S. Haugrim kan muligens dateres tilbake til 1600-tallet. Hovedbygningen med parkanlegg fikk sin nåværende utforming i 1950.

Registreringer

Fornminner

Det er gjort flere løsfunn av steinøkser fra steinalderen på Haugrim

Nyere tids kulturminner

- Haugrim N 165/2: Våningshus, bu og låve.
- Haugrim S 165/1: Våningshus med hage- / parkanlegg, driftsbygning med fjøs i naturstein og en driftsbygning i tømmer angivelig fra slutten av 1700-tallet.
- Våningshus på Stenby.
- Lia 165/4: Gårdsbebyggelse.
- Hvitmyra: Tømmerlåve.

Vernestatus

Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

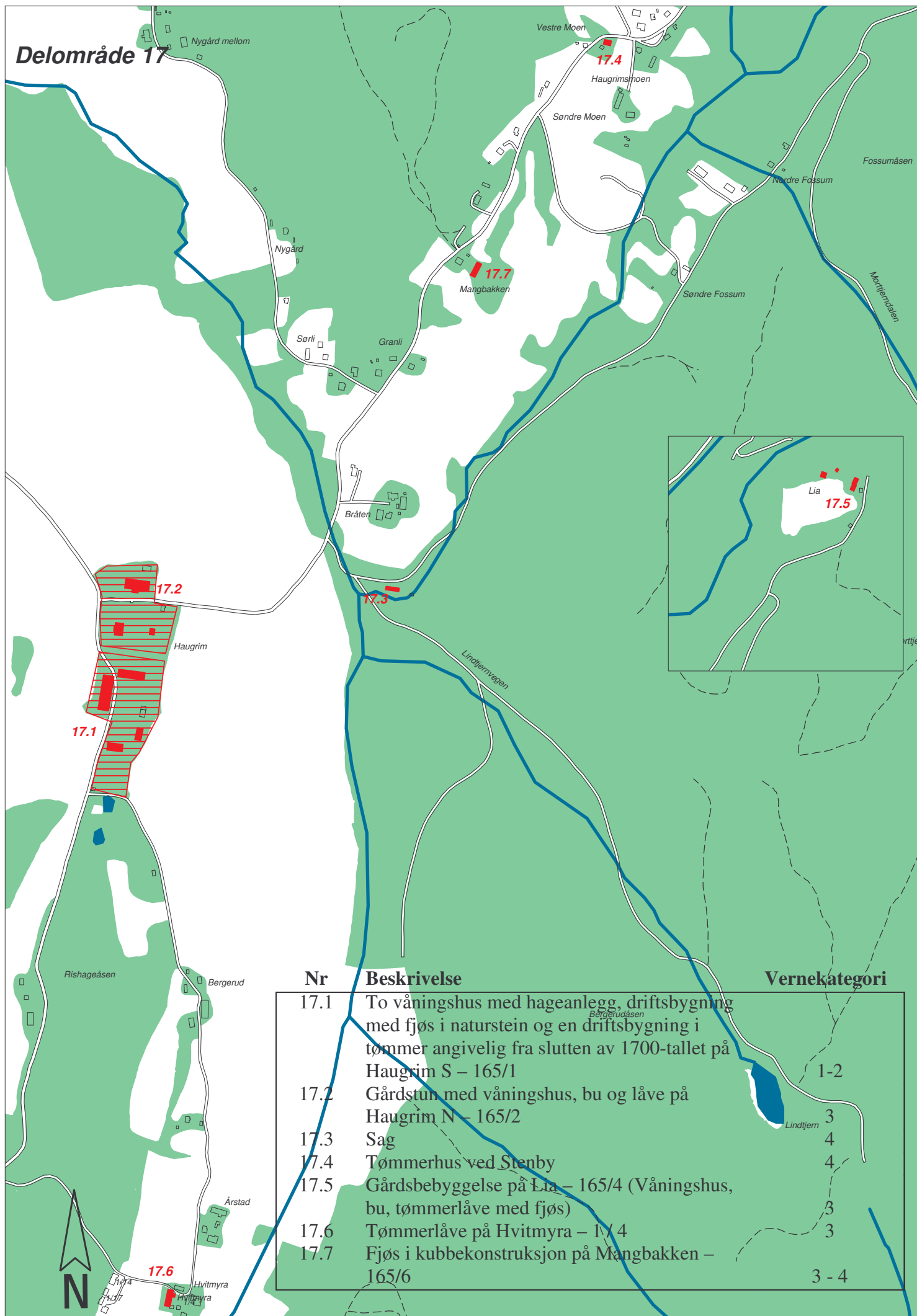
Begrunnelse for vern

Haugrim er med sin markante bygningsmasse et godt bevart anlegg som er godt eksponert langs fv 234. Tømmerlåver som den på Lia er i dag svært sjeldne og de som fortsatt finnes bør bevares.

Forslag til forvaltning

Tunene med hus og beplantning på begge Haugrimgårdene bør reguleres til bevaring. Det bør unngås bebyggelse i utkantene av de eksisterende tunkantene.

Delområde 17

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
17.1	To våningshus med hageanlegg, driftsbygning med fjøs i naturstein og en driftsbygning i tømmer angivelig fra slutten av 1700-tallet på Haugrim S – 165/1	1-2
17.2	Gårdstun med våningshus, bu og låve på Haugrim N – 165/2	3
17.3	Sag	4
17.4	Tømmerhus ved Stenby	4
17.5	Gårdsbebyggelse på Lia – 165/4 (Våningshus, bu, tømmerlåve med fjøs)	3
17.6	Tømmerlåve på Hvitmyra – 165/4	3
17.7	Fjøs i kubbekonstruksjon på Mangbakken – 165/6	3 - 4

4.2.18 Delområde 18, Jahr og Dælen

Lokalisering

Området grenser mot Sørum i vest, rv 170 mot nord og Ekeberg i syd. Mot øst avgrenses arealet av skogen ved Jarsmosen.

Kort historikk

Jahr er et gammel gårdsnavn og tyder på tidlig bosetting. Gravhaugene i området bekrefter dette.

Registreringer

Fornminner

Det er registrert fire gravhauger ved veien til Ekeberg rett øst for S. Dælen.

Nyere tids kulturminner

- Jahr 210/1: Gårdsbebyggelse .
- Dælen, 209/1,2,4,5: Bryggerhus.
- Dælen 209/1,2,4,5: Gårdsbebyggelse.

Vernestatus

Område er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

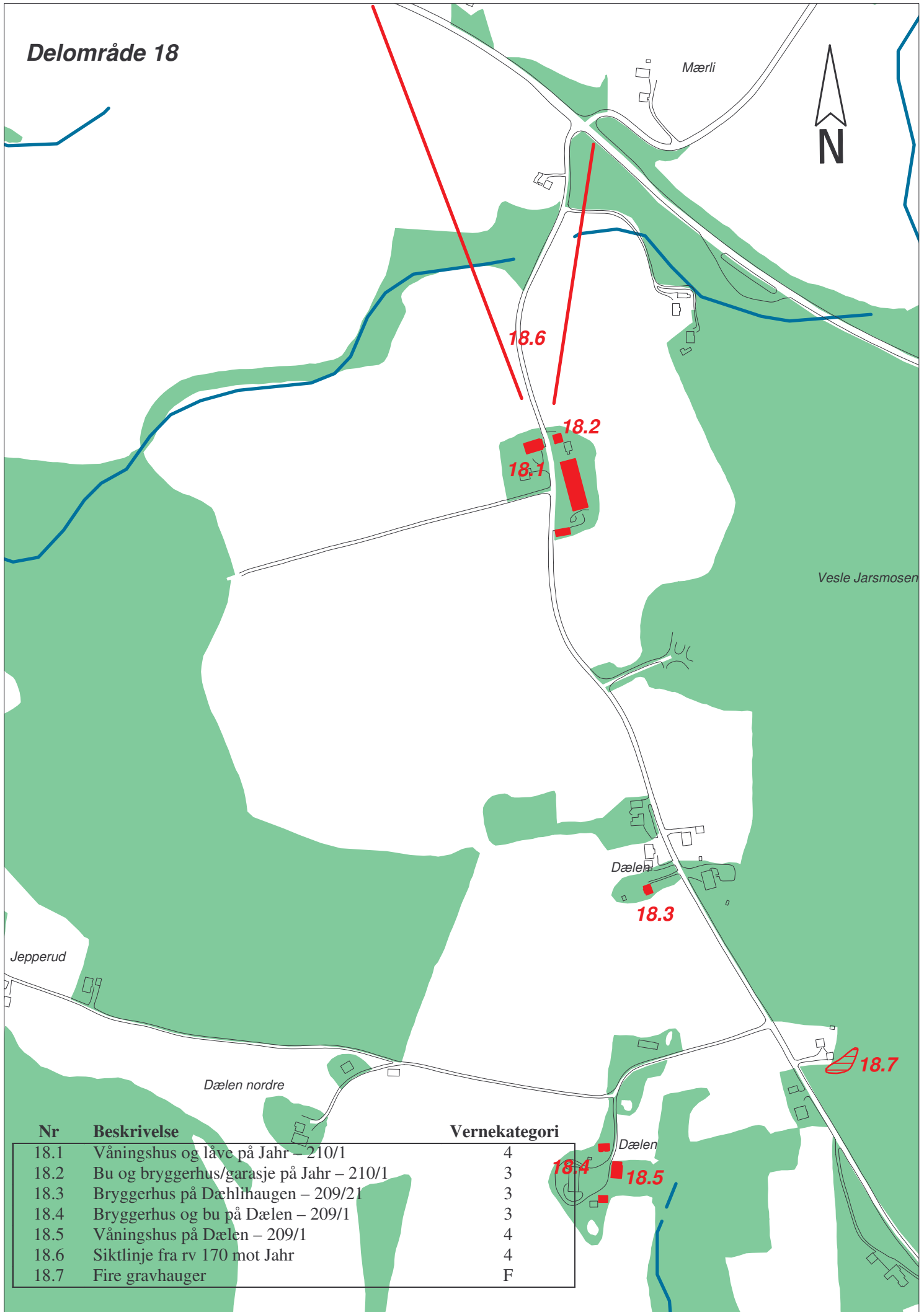
Begrunnelse for vern

På bakgrunn av gårdenes høye alder er det sannsynlig at det ligger en rekke ukjente fornminner i bakken i området.

Forslag til forvaltning

Tunet på Jahr er forholdsvis lite endret og bør bevares. Gårdsbebyggelsen på Dælen, spesielt bryggerhuset bør bevares. Muligheten for å finne fornminner er stor. Det bør tas spesielt hensyn til dette ved grave- og anleggsarbeider.

Delområde 18

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
18.1	Våningshus og låve på Jahr – 210/1	4
18.2	Bu og bryggerhus/garasje på Jahr – 210/1	3
18.3	Bryggerhus på Dæhlihaugen – 209/21	3
18.4	Bryggerhus og bu på Dælen – 209/1	3
18.5	Våningshus på Dælen – 209/1	4
18.6	Siktlinje fra rv 170 mot Jahr	4
18.7	Fire gravhauger	F

4.2.19 Delområde 19, Ekeberg, Lomsnes og Tønsberg

Lokalisering

Området ligger syd for Dælen ned til og med Lomsnes og Tønsberg østre.

Kort historikk

Ekeberg (Eikeberg) er trolig en svært gammel gård. Den ble allerede i middelalderen delt i to på 17- og 1800-tallet ble gården delt opp i flere bruk. I 1910 ble det bygget egen skole for området på Ekebergs grunn.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

- Ekeberg nedre208/4: Våningshus, bryggerhus/garasje, bu, låve med utedo.
- Ekeberg 208/1: Bryggerhus, bu, smie og låve med steinbru.
- Ekeberg 208/28: Gammel skolebygning (1910) med låve (1937), bryggerhus og trær.
- Lomsnes 205/3: Våningshus, bu og heiselåve.
- Lomsnes 205/2: Våningshus, sidebygning og bu.
- Lomsnes 205/1: Våningshus, låve, bu, garasje.

Vernestatus

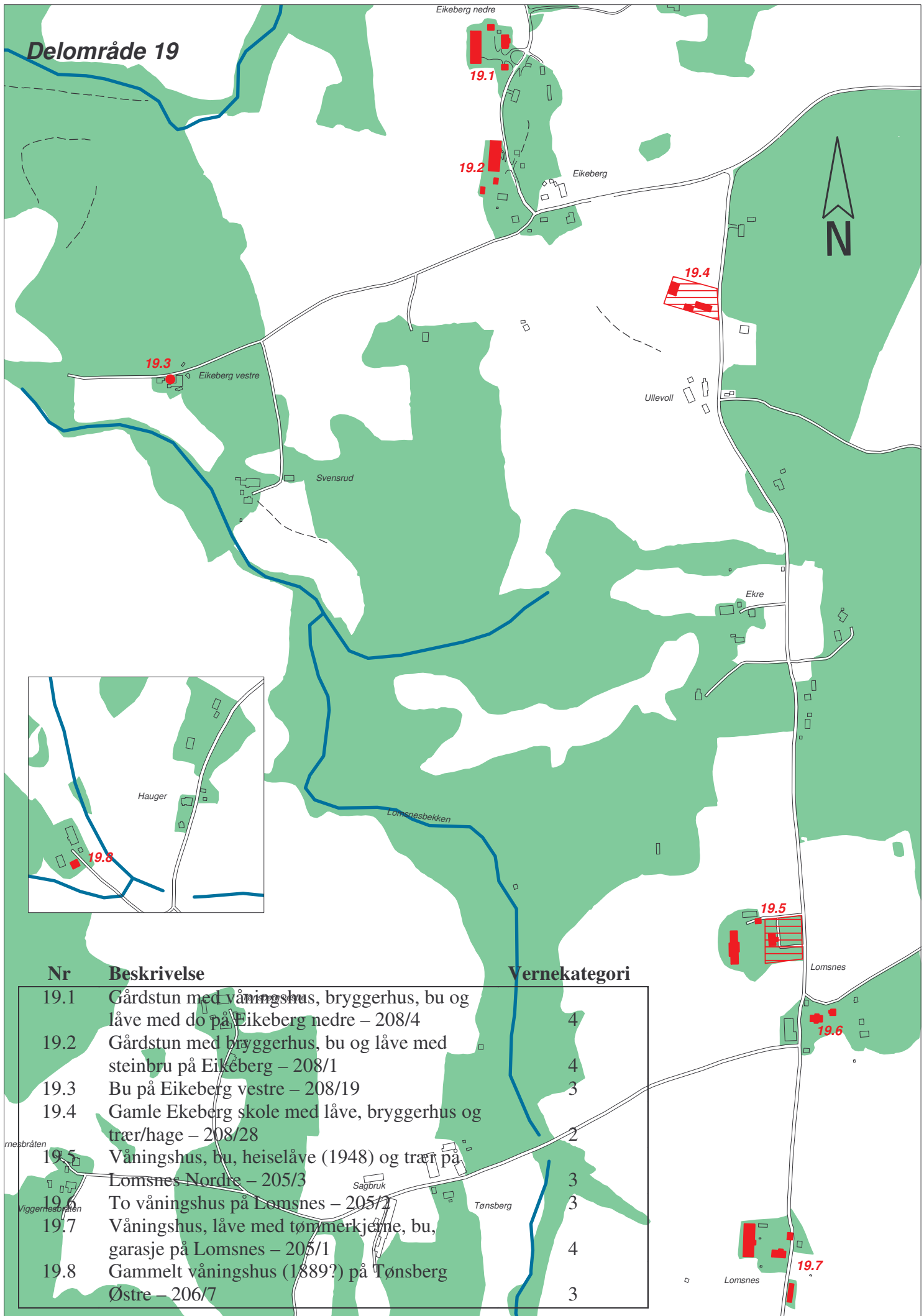
Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

Begrunnelse for vern

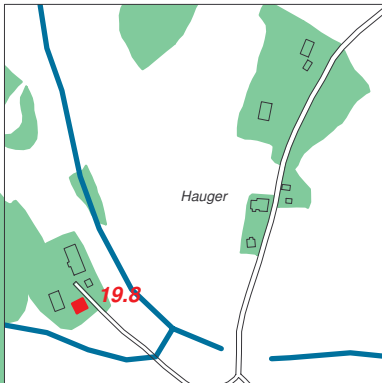
Både Ekeberggårdene og Lomsnes ligger tett inntil bygdeveien og er godt eksponert for reisende. Det er viktig å beholde gårdenes bygningsvolum (spesielt driftsbygningene).

Forslag til forvaltning

Gårdsbebyggelsen på Eikeberg og Lomsnes bør bevares som markante bygningsmasser langs den smale bygdeveien. Spesiell steinbrua på låven på Ekeberg 208/1 er et flott bygningselement i området.

Delområde 19

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
19.1	Gårdstun med våningshus, bryggerhus, bu og låve med do på Eikeberg nedre – 208/4	4
19.2	Gårdstun med bryggerhus, bu og låve med steinbru på Eikeberg – 208/1	4
19.3	Bu på Eikeberg vestre – 208/19	3
19.4	Gamle Eikeberg skole med låve, bryggerhus og trær/hage – 208/28	2
19.5	Våningshus, bu, heiselåve (1948) og trær på Lomsnes Nordre – 205/3	3
19.6	To våningshus på Lomsnes – 205/2	3
19.7	Våningshus, låve med tømmerkjerne, bu, garasje på Lomsnes – 205/1	4
19.8	Gammelt våningshus (1889?) på Tønsberg Østre – 206/7	3

Delområde 20, Korsmo, Berg

Lokalisering

Området ligger langs fylkesvei 238 øst for Ekeberg, syd for rv 170, vest for Myrvoll og nord for Finsrud.

Kort historikk

Berg er en av bygdas eldste gårder. Den har etter hvert blitt delt i flere bruk. Korsmo var på 1700-tallet en husmannsplass. Senere har det kommet flere Korsmogårder til i området.

Registreringer

Fornminner

Berg søndre 190 og 204/7 og 9: Gravrøys syd/øst for gården.

Nyere tids kulturminner

- Korsmo Vestre 208/20: Verksted
- Korsmo 204/41 : Hus, sidebygning, bu og låve.
- Berg Søndre 190 og 204/7 og 9: Våningshus i barokk utforming trolig fra 1700-tallets siste halvdel.
- Berg Søndre: låve og fjøs.

Vernestatus

Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

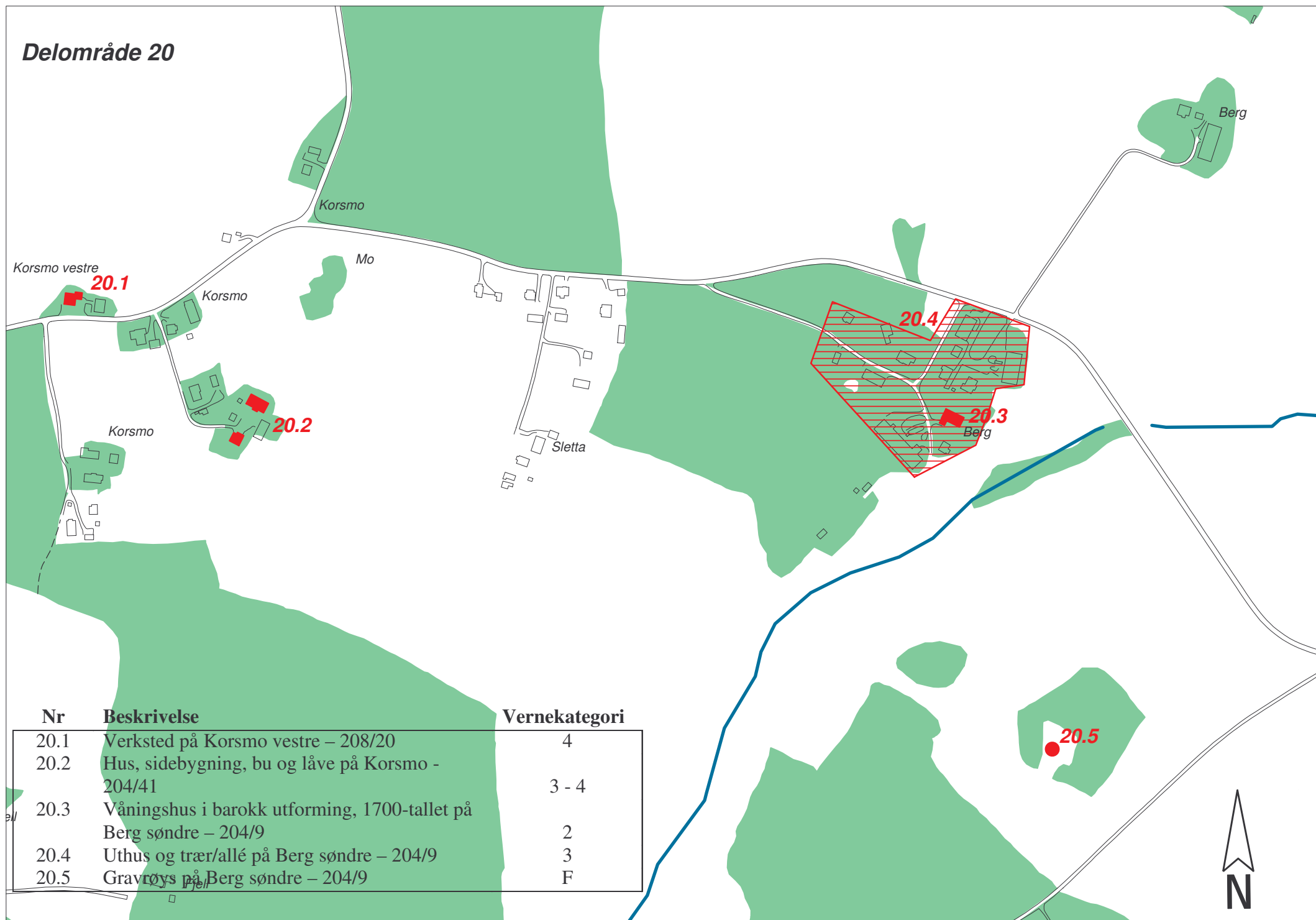
Begrunnelse for vern

Bebyggelsen på S. Berg er godt bevart og våningshuset er i typisk storgårdstil fra siste halvdel av 1700-tallet med to etasjer og valmet tak. Beplantningen på tunet med alléen står godt til anlegget.

Forslag til forvaltning

Våningshuset på Berg søndre bør reguleres til bevaring og tunet bør beholde de bygningsvolumene og den beplantningen som det har i dag.

Delområde 20

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
20.1	Verksted på Korsmo vestre – 208/20	4
20.2	Hus, sidebygning, bu og låve på Korsmo - 204/41	3 - 4
20.3	Våningshus i barokk utforming, 1700-tallet på Berg søndre – 204/9	2
20.4	Uthus og trær/allé på Berg søndre – 204/9	3
20.5	Gravrøys på Berg søndre – 204/9	F

Delområde 21, Myrvoll, Stubbjar og Engen

Lokalisering

Området ligger like vest for Aursmoen

Kort historikk

Gården Stubbjar skriver seg trolig fra middelalderen. Gården var øde under Svartedauden med ble etter hvert tatt i bruk igjen og senere delt i flere bruk.

Registreringer

Fornminner

Det er registrert en gravrøys nord for tunet på Fallet.

Nyere tids kulturminner

- Stubbjar nordre 203/4: Våningshus, bu og allé.
- Stubbjar søndre 203/5: Våningshus, sidebygning, låve, fjøs og bjørketrær.
- Myrvoll 192/17: Våningshus, bu og låve.
- Myrvoll 192/75: Våningshus, bu, skjul, låve.
- Engen nordre 192/33: Sidebygning, bu, grisehus og låve.
- Finsrud 203/1: Våningshus og tømmerlåve.

Vernestatus

Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

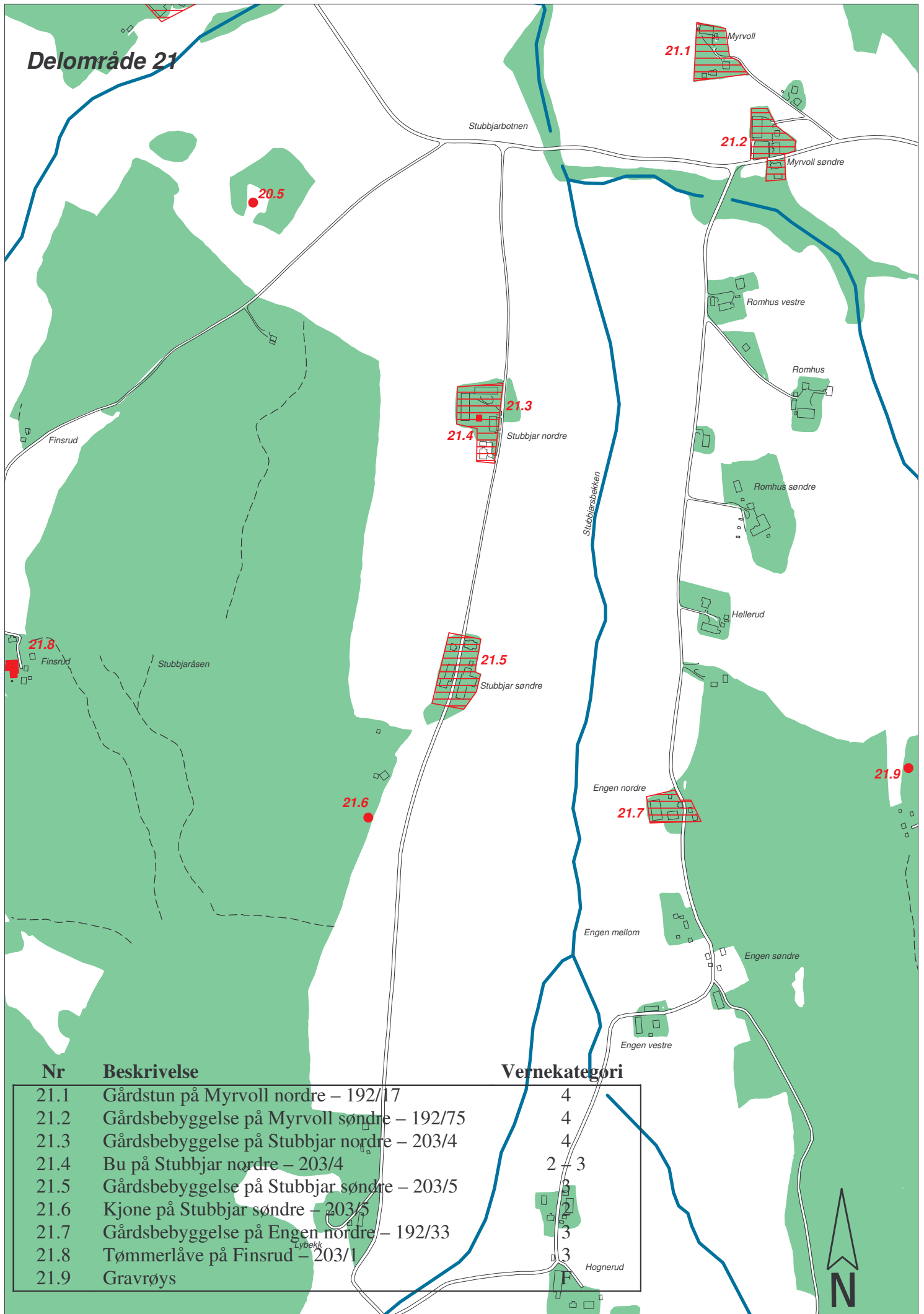
Begrunnelse for vern

Bebyggelsen på begge Stubbjargårdene ligger nær gårdsveien og flankerer denne på en flott måte. Kjona på Stubbjar søndre er en av ytterst få bevarte i landet og meget bevaringsverdig. Den øvrige bebyggelsen på eiendommen er også av høy verneverdi. Det samme gjelder gårdsbebyggelsen på Engen nordre.

Forslag til forvaltning

Kjona på Stubbjar søndre bør reguleres til bevaring. Den øvrige bygningsmassen på eiendommen er godt bevart og bør bevares. Gårdsbebyggelsen på Engen nordre bør bevares.

Delområde 21

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
21.1	Gårdstun på Myrvoll nordre – 192/17	4
21.2	Gårdsbebyggelse på Myrvoll søndre – 192/75	4
21.3	Gårdsbebyggelse på Stubbjar nordre – 203/4	4
21.4	Bu på Stubbjar nordre – 203/4	2-3
21.5	Gårdsbebyggelse på Stubbjar søndre – 203/5	3
21.6	Kjone på Stubbjar søndre – 203/5	2
21.7	Gårdsbebyggelse på Engen nordre – 192/33	3
21.8	Tømmerlåve på Finsrud – 203/1	3
21.9	Gravrøys	3

4.2.22 Delområde 22, Aursmoen, Aur prestegård, Aurskog kirke

Lokalisering

Området ligger langs fv 239 og strekker seg fra Aursmoen og øst til rv 170.

Kort historikk

Området rundt Aurskog kirke er et gammelt senter. Det er sannsynlig at området kan ha blitt brukt som et kultsted allerede før kristen tid. De første kirkene ble gjerne plassert på områder med en etablert religiøs betydning. Etter hvert har andre offentlige instanser kommet til som herredshus, skoler, alders- og sykehjem og brannstasjon. I 1888 kom en sveitser til Aurskog og startet meieri 400 meter nord/øst for Aurskog kirke. Dette skulle vise seg å bli et viktig knutepunkt i bygda med både landhandel og hotellvirksomhet i tillegg til meieridriften. Det har gjennom 1900-tallet blitt bygget ulike forretningsbygg langs fylkesveien. I siste halvdel av 1900-tallet ble det igangsatt en større villautbygging syd/vest for Aur prestegård.

Registreringer

Fornminner

- Det er registrert flere gravhauger i området syd for Rønning.
- Margrethakilden: Vannkilde som skal ha hatt mirakuløs virkning.

Nyere tids kulturminner

- Diverse årganger av skoler. Gammelt herredshus, villa og forretningslokaler langs fylkesveien, brannstasjon.
- Aur prestegård 192/513: Gårdsbebyggelse med hage og beplantning og mølle.
- Aurskog kirke tegnet av arkitekt Schüsler og kirkegård, kapell og beplantning.
- Verket 192/6: Gammel meierigård.
- E-verksbygning 1947.

Vernestatus

Våningshusene, bua og tunet på Aur prestegård er fredet. Den delen av Nordjordet som ikke skal bebygges er regulert bevaring som landbruksområde. Kirken med kirkegårdene og Margarethakilden er regulert til bevaring. Kommunehuset er regulert til bevaring. De fleste tettbygde delene av området er enten regulert til utbygging eller avsatt til byggeområde i kommuneplanen.

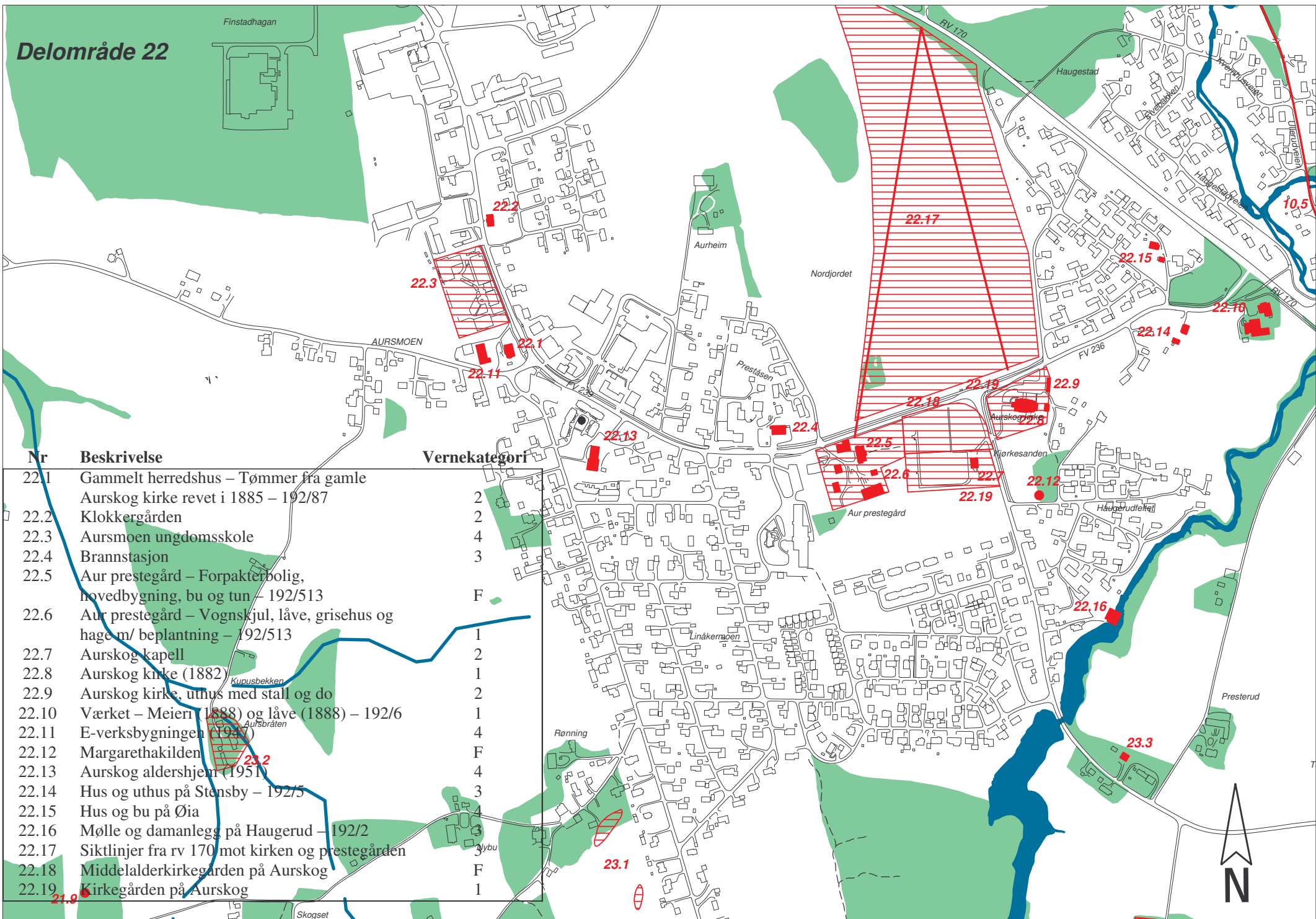
Begrunnelse for vern

Aurskog sentrum er ett av kommunens viktigste kultursentra. Det er bevart et bredt utvalg av stedets kulturminner i dette området, og stedet ligger sentralt for reisende, og har skoler og aldershjem. Denne kombinasjonen gjør kulturmiljøer på stedet meget egnet til bruk i formidlings- og rekreasjonssammenheng.

Forslag til forvaltning

Det bør lages en helhetlig verneplan for hele Aurskog sentrum der den videre utviklingen av stedet tilpasses kulturminnene. Det bør tas tilstrekkelig hensyn til tilgjengelighet til og luft rundt de mange store og små minnesmerkene i området. Den gamle forretningsbebyggelsen langs fv 239 bør bevares og beholdes som næringsbygg. Meieriet, Stensby, prestegården med all bebyggelse og brannstasjonen med omliggende arealer bør reguleres til bevaring. Klokkergården bør reguleres til bevaring.

Delområde 22

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
22.1	Gammelt herredshus – Tømmer fra gamle Aurskog kirke revet i 1885 – 192/87	2
22.2	Klokkergården	2
22.3	Aursmoen ungdomsskole	4
22.4	Brannstasjon	3
22.5	Aur prestegård – Forpakterbolig, hovedbygning, bu og tun – 192/513	F
22.6	Aur prestegård – Vognskjul, låve, grisehus og hage m/ beplantning – 192/513	1
22.7	Aurskog kapell	2
22.8	Aurskog kirke (1882)	1
22.9	Aurskog kirke, uthus med stall og do	2
22.10	Værket – Meieri (1888) og låve (1888) – 192/6	1
22.11	E-verksbygningen	4
22.12	Margarethakilden	F
22.13	Aurskog aldershjem (1951)	4
22.14	Hus og uthus på Stensby – 192/5	3
22.15	Hus og bu på Øia	4
22.16	Mølle og damanlegg på Haugerud – 192/2	3
22.17	Siktlinjer fra rv 170 mot kirken og prestegården	3
22.18	Middelalderkirkegården på Aurskog	F
22.19	Kirkegården på Aurskog	1
23.1		
23.2		
23.3		

4.2.23 Delområde 23, Linåkermoen, Nymoen, Rønning og Nybu

Lokalisering

Området ligger syd for Aur prestegård på vestsiden av Riserelva.

Kort historikk

En rekke gravfunn tyder på at dette har vært et viktig sted i bygda helt fra førkristen tid. Dette var tidligere en del av jordveien til prestegården. Området ble på 17- og 1800 tallet bebygget av plasser og senere småbruk som er skilt ut fra prestegården. I etterkrigstiden har det kommet til et boligfeltet på Linåkermoen.

Registreringer

Fornminner

- Fallet 192/9: Gravrøys.
- Nymo 192/120: Seks gravhauger.

Nyere tids kulturminner

- Aursbråten 192/31: Gårdstun.
- Haugerud 192/4: Mølle.
- 192/58: Bolighus i sveitserstil.
- Riser 192/9: Gårdsbebyggelse og beplantning.

Vernestatus

Gravhaugene er automatisk fredet. De bebygde områdene på Linåkermoen er avsatt i gjeldende kommuneplan til boligformål. Det øvrige arealet ligger avsatt til LNF-område.

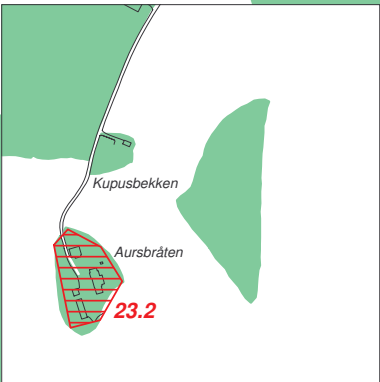
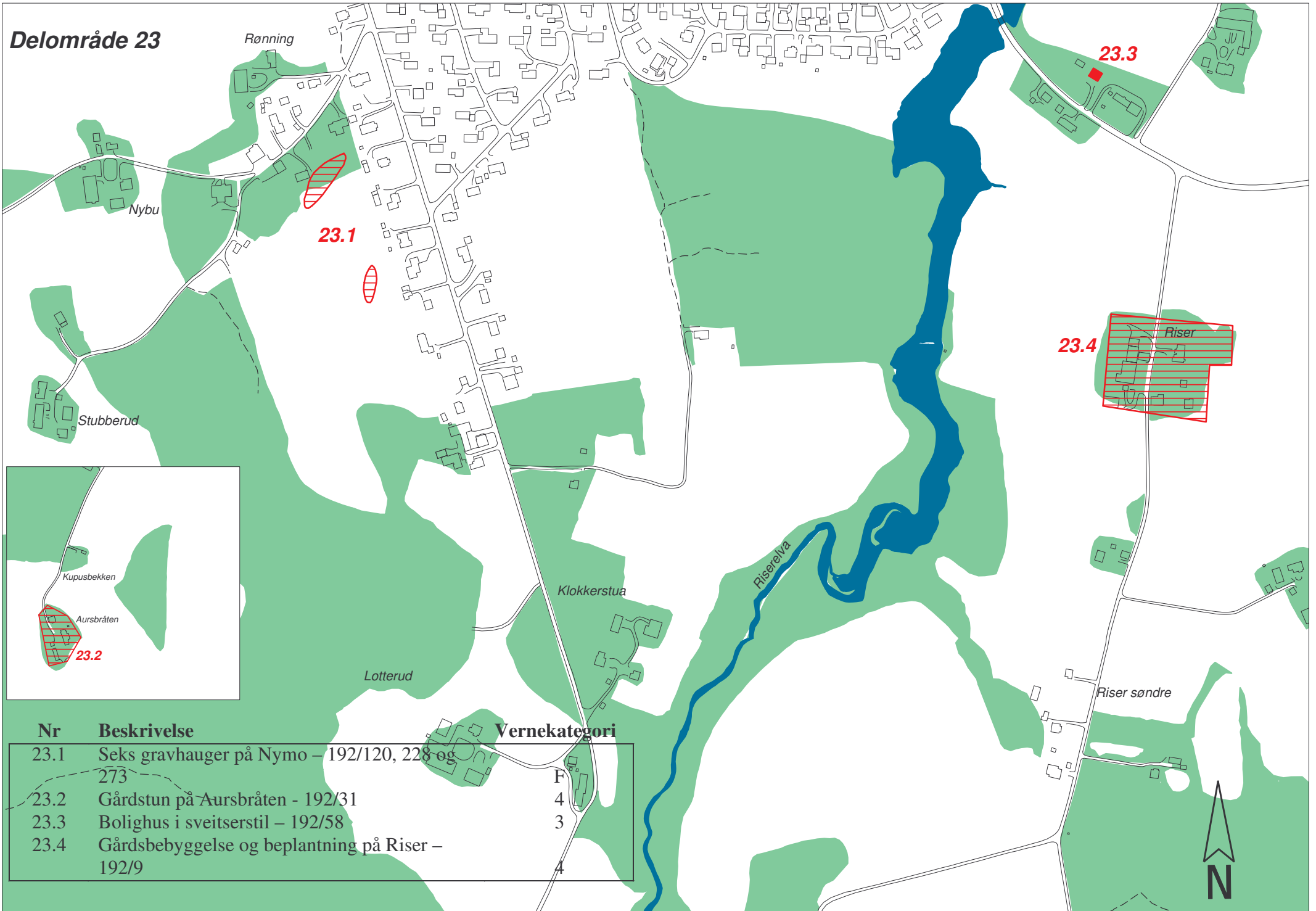
Begrunnelse for vern

Den store tettheten av fornminner i området tyder på at området har hatt en viktig betydning for denne delen av bygda i førkristen tid. At de fredede objektene ligger så nært et av kommunens største tettsteder og den fredede Aur prestegård, gjør området lett tilgjengelig og egnet som innslag i en kultursti. Området viser godt hvordan husmannsplasser ble bygget noe i utkant av hovedgården Aur og kontrastene mellom storgårdsarkitekturen og den mer beskjedne plassbebyggelsen kommer godt fram.

Forslag til forvaltning

Mølla ved Haugerud bør bevares og anses som en del av severdighetene rundt Aur prestegård. Man må gå ytterst varsomt fram i forbindelse med anleggsarbeider i området da det er store muligheter for å påføre både de registrerte, men også de mulige ukjente fornminnene uopprettelige skader. Det bør lages en tursti som forbinder fornminnene i området med Aur prestegård, Riserdammen og mølla.

Delområde 23

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
23.1	Seks gravhauger på Nymo – 192/120, 228 og 273	F
23.2	Gårdstun på Aursbråten - 192/31	4
23.3	Bolighus i sveitserstil – 192/58	3
23.4	Gårdsbebyggelse og beplantning på Riser – 192/9	4

4.2.24 Delområde 24, Hagen østre og vestre

Lokalisering

Området ligger rett syd for Aurskog kirke.

Kort historikk

Plassene Hagen lå under Aur prestegård og ble ikke tatt i bruk før midten av 1700-tallet. Det er fremdeles fastboende på Hagen vestre mens østre står tomt.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

- Østre Hagen 192/63: Våningshus (husmannsstue) og bu.
- Vestre Hagen 192/25: Våningshus, bryggerhus, smie, bu og låve.

Vernestatus

Område er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

Begrunnelse for vern

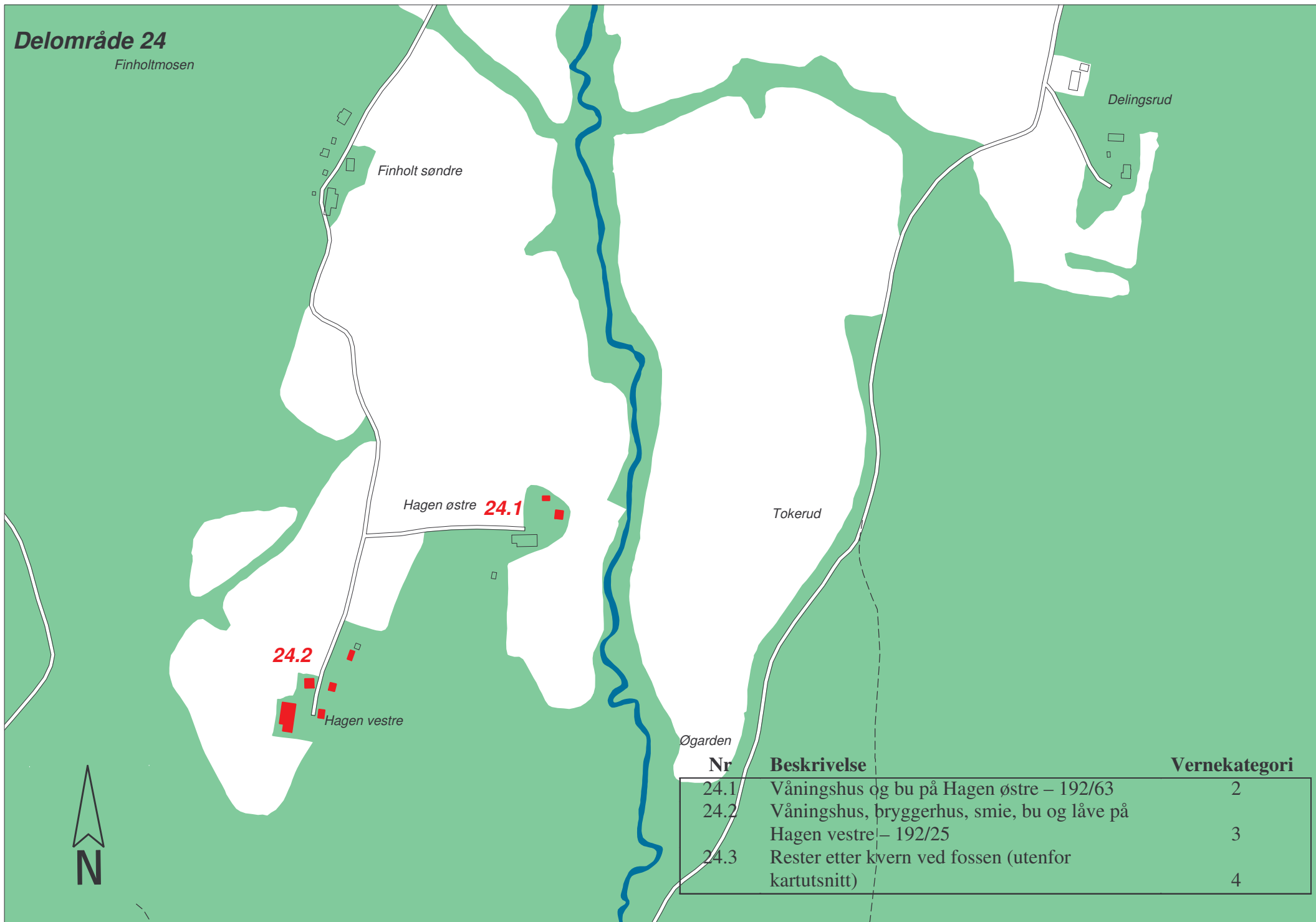
Våningshuset og bua på Østre Hagen er begge av relativt høy alder og i ualminnelig god autentisk stand. Det er svært sjelden å finne så lite endrede hus av denne typen. Bebyggelsen på Vestre Hagen er godt bevart og består av flere artige småhus som i dag er sjelden å finne på et og samme sted.

Forslag til forvaltning

Bebyggelsen på både vestre og østre Hagen bør reguleres til bevaring. Det ubehandlede panelet på huset i Østre Hagen bør ikke fjernes eller males da slike grå hus i dag er meget sjeldne. Bebyggelsen på Vestre Hagen bør bevares og i minst mulig grad bygges på. Eventuelle ny bygg kan føres til men disse bør inn- og underordnes den eksisterende bygningsmassen.

Delområde 24

Finholtmosen

4.2.25 Delområde 25, Nordtveit, Hogstad, Toverud og Halvorsrud

Lokalisering

Området ligger langs fylkesvei 239 syd/øst for Aurskog kirke.

Kort historikk

På Hogstad var det på 1700-tallet lensmannsgård. Det ble reist en bauta på Toverud i 1908 til minne om slaget mot svenskene i 1808. I 1938 ble melkemottaket på Halvorsrud bygget og sammen med en effektiv transportordning for konsummelk, fikk dette stor betydning for utviklingen av husdyrmiljøet i kommunen. Fram til slutten av 1950-tallet hadde området et vesentlig dyrehold. I perioden 1870 til 1950 var det garveri på Halvorsrud. Garveriet er revet.

Registreringer

Fornminner

Det er registrert syv gravhauger syd/øst for Nordtveit og én gravhaug nord for gården

Nyere tids kulturminner

- Hogstad 190/1: Våningshus, sidebygning, bu og låve.
- Toverud 189/1,2,3: Våningshus, lekestue, bu, låve, hekk og bauta.
- Bjørkholt 189/1,2,3: Gammel sveitserbolig.
- Toverudbråten 189/13: Plass syd for Toverud.
- Meieriet: Meierianlegg fra 1938.
- Villabebyggelse vest for Meieriet.
- Halvorsrud Østre174/1: Våningshus og uthus.
- Nordli 174/16: Villa i klassisistisk stil fra tidlig på 1800-tallet.

Vernestatus

Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

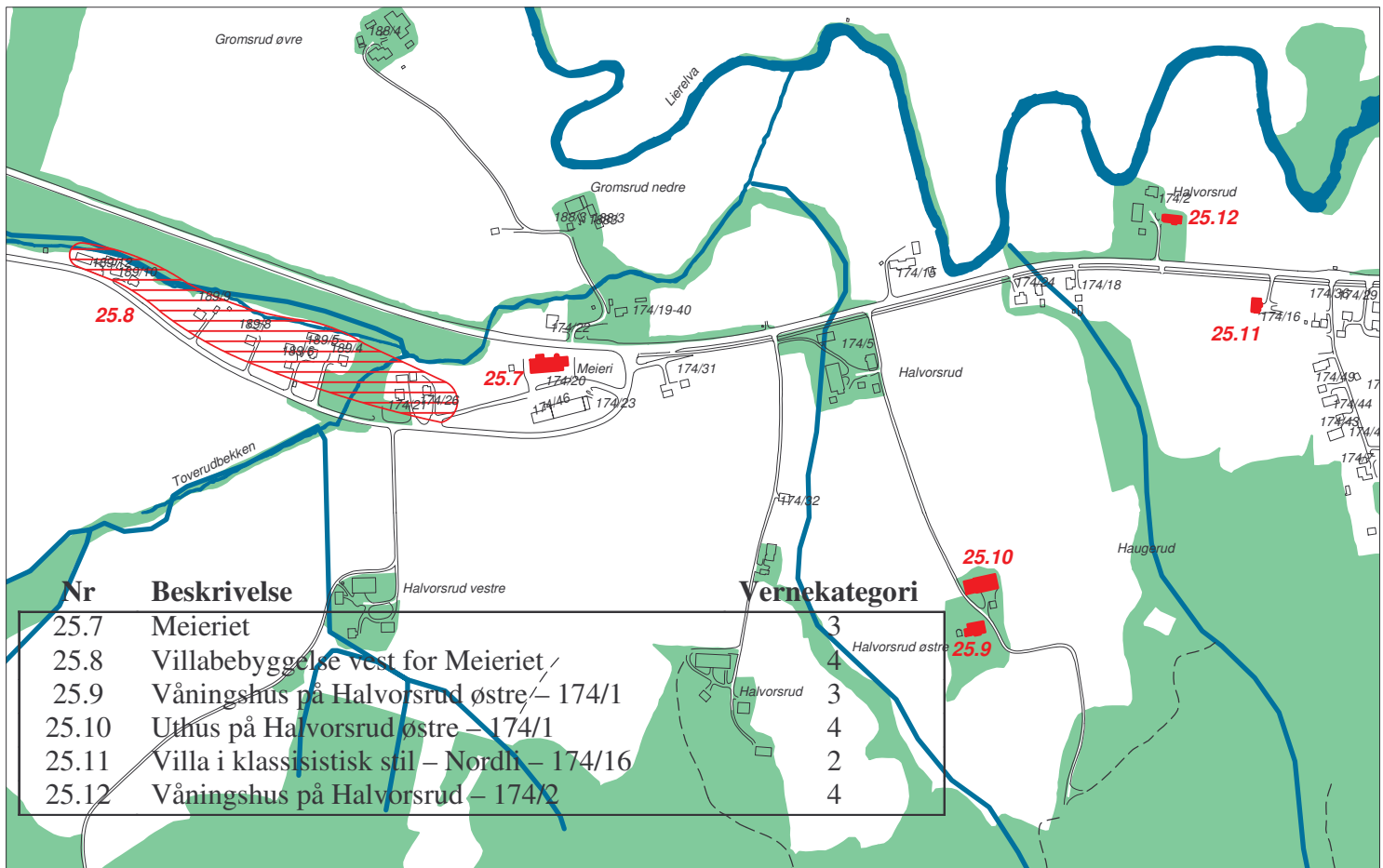
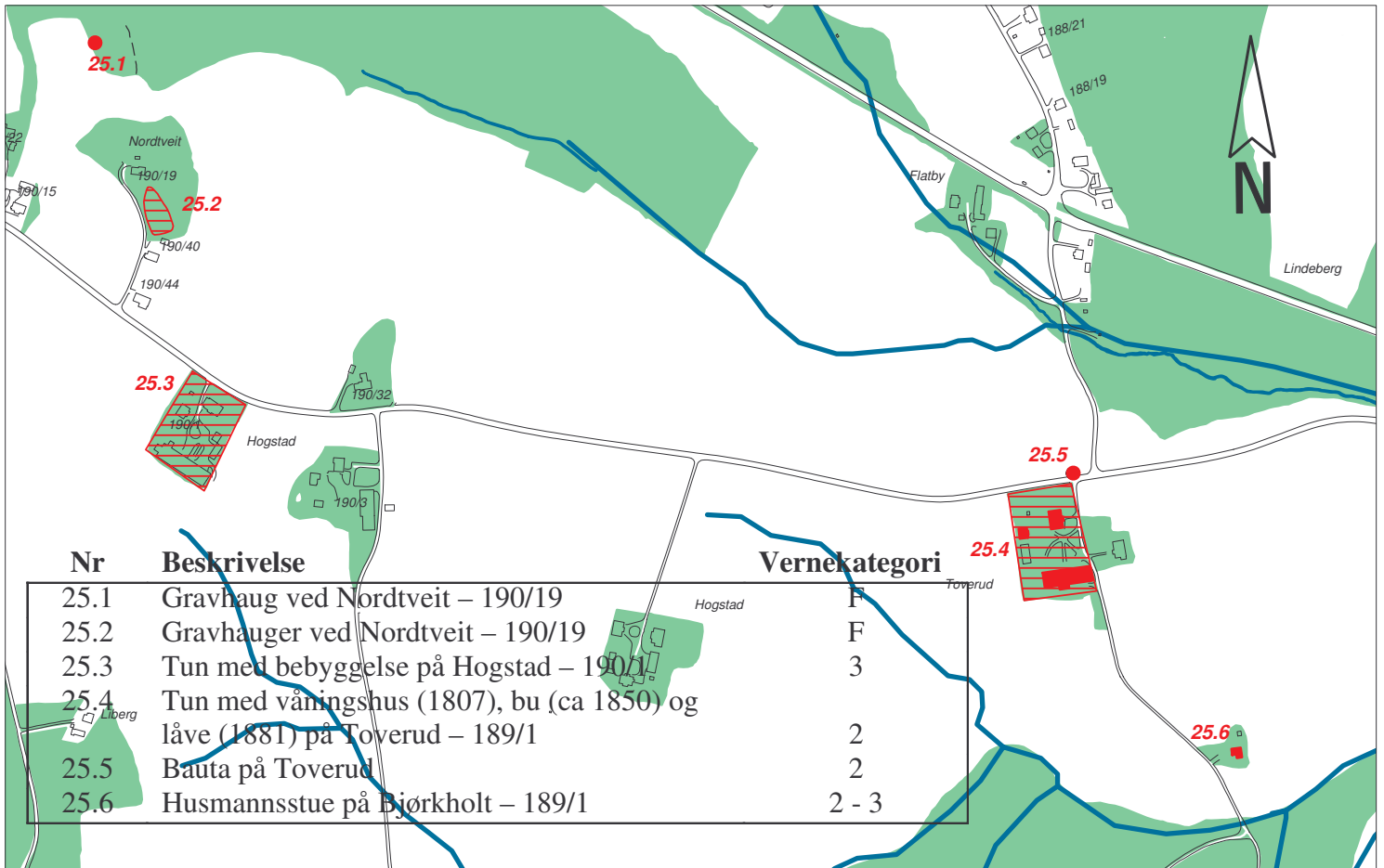
Begrunnelse for vern

Gårdstunet på Toverud er meget godt bevart med både innhus og uthus. Sveitserboligen Bjørkholt ligger forholdsvis urørt i dalen bak Toverud og gir et fint bilde av kontrastene mellom gårds- og arbeiderbebyggelse. Bautaen over slaget mot svenskene i 1808 er også med på å berike området. Meieriet fra 1930-tallet er i tidstypisk arkitektur i jernbetongkonstruksjon og er et fint landemerke i krysset fv 239 og rv 170. Det gamle våningshuset på Nordli er av en av svært få av typen tømmerhus med valmet tak i én etasje. Valmet tak var forholdsvis utbredt på storgårder i tiden rundt år 1800, men da nesten utelukkende på to-etasjes bygninger.

Forslag til forvaltning

Gårdsanlegget på Toverud med hageanlegg og bauta samt husmannsplassen Bjørkholt bør reguleres til spesialområde for bevaring. Det bør ikke foretas vesentlige fasadeendringer på meieriet. Det gamle huset på Nordli bør reguleres til bevaring.

Delområde 25

4.2.26 Delområde 26, Lier

Lokalisering

Området ligger langs rv 170 syd for Lierfoss stasjon. Områder avgrenses mot øst av Liermosen og av skogsområdet mot Kudalshøgda i syd.

Kort historikk

Lier har trolig opprinnelig vært én eiendom og antakelig er den en av kommunens eldste gårder. Gjennom historien har eiendommen blitt delt opp i flere mindre gårder og plasser. Skogen og Lierelva har i eldre tid vært viktige for næringsutviklingen på Lier. Det var tidlig sag ved Lierfoss, noe som gav mulighet for en bedre avkastning av tømmerverdiene på gården. Da Urskog-Hølandsbanen ble anlagt, var det naturlig å legge en stasjon nettopp på Liers grunn. Torvstrøfabrikken på Liermosen har også gitt et betydelig tilskudd til næringsutvikling på eiendommen i de siste hundre år.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

- Lier store gnr/bnr 169/1: Gårdsbebyggelse.
- Lier store gnr/bnr 169/2: Gårdsbebyggelse.
- Lier store gnr/bnr 169/3: Gårdsbebyggelse.
- Rester etter jernbanetrasé.

Vernestatus

Område er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område

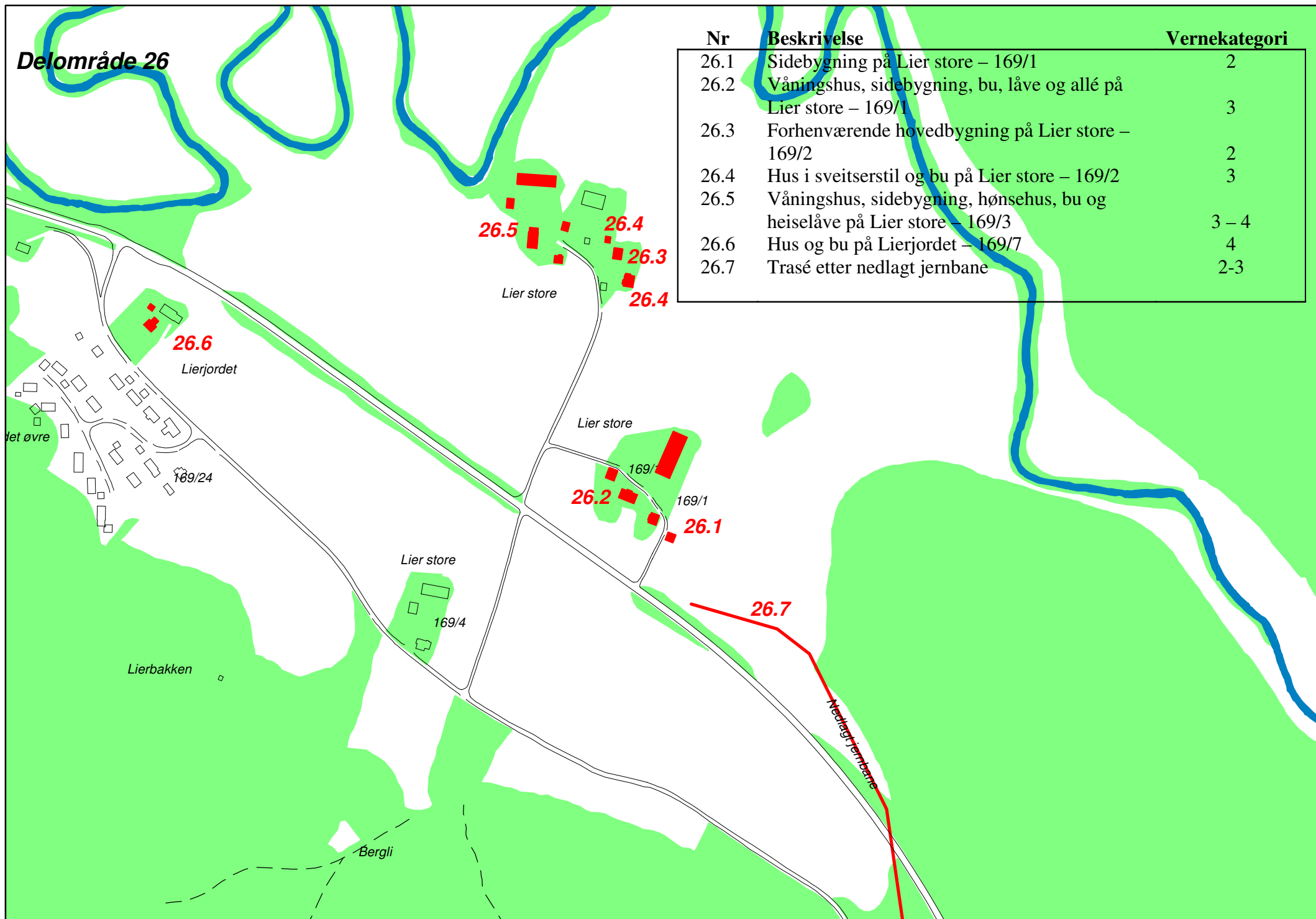
Begrunnelse for vern

Liergårdene er viktige landskapselementer. Torvfabrikken er karakteristisk for myrområder som Lier, og er minnesmerke over en viktig næring for Aurskog-Høland kommune. Samtidig ligger den nær et verneverdig våtmarksområde.

Forslag til forvaltning

Gårdstunene på de ulike Liergårdene bør bevares som viktige landskapselementer og de åpne områdene rundt tunene bør forbli åpne for å sikre siktlinjer fra veiene omkring og mot gårdstunene. Bebyggelse og allébeplantning på Lier Store 169/1 og Lier Store 169/3 bør bevares som gode eksempler på velproporsjonert bebyggelse på gårdstun. Det er viktig å bevare våtmarksområdet ved torvfabrikken slik at sammenhengen mellom natur og næringsaktiviteter lett kan forstås. Restene etter jernbanen bør bevares.

Delområde 26

4.2.27 Delområde 27, Bjørkelangen sentrum og kirke

Lokalisering

Området ligger syd for Blikrudmosen nord for Skreppestad og vest for Lierelva.

Kort historikk

Tettstedet Bjørkelangen ligger på det som tidligere var eiendommene Skreppstad, Blikrud, Kjelle og Eid. Retten til å drive handel var fram til 1866 forbeholdt byene. Bygdene rundt Kristiania måtte reise dit for å skaffe varer som man ikke var selvberget med. Som resultat av den frigitte handelen ble det opprettet spare- og handelsforeninger. Skreppstad Spareforening var den første her i området og lå like syd for nåværende Bjørkelangen sentrum. Bjørkelangen som tettsted oppstod først i årene rundt 1900. Da jernbanen kom til bygda ble det bygget en forretning vis-à-vis Bjørkelangen stasjon. Dette var begynnelsen på en liten stasjonsby som fram til i dag har hatt en jevn vekst. Stedet fikk egen kirke, Bjørkelangen kapell, i 1925. Etter kommunesammenslåingen i 1966 ble kommunesentret lagt til Bjørkelangen og nytt rådhus etter hvert bygget. I de senere år har bibliotek, videregående skole og andre serviceinstanser blitt lokalisert på Bjørkelangen.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området, men det er gjort funn av en steinøks ved kornsiloen

Nyere tids kulturminner

Bjørkelangen videregående skole, Rådhuset, Blikrud, diverse nærings- og bolighus fra slutten av 1800-tallet og fram til ca 1960. Bjørkelangen kirke og kirkegård. Bjørkelangen stasjon med vanntårn, diverse nærings- og bolighus fra slutten av 1800-tallet og fram til ca 1960.

Vernestatus

Bjørkelangen stasjon, Apotekergården og deler av jernbanetraséen er regulert bevaring. De tettbebygde delene av området er for en stor grad enten regulert til utbygging eller avsatt til byggeområde i kommuneplanen.

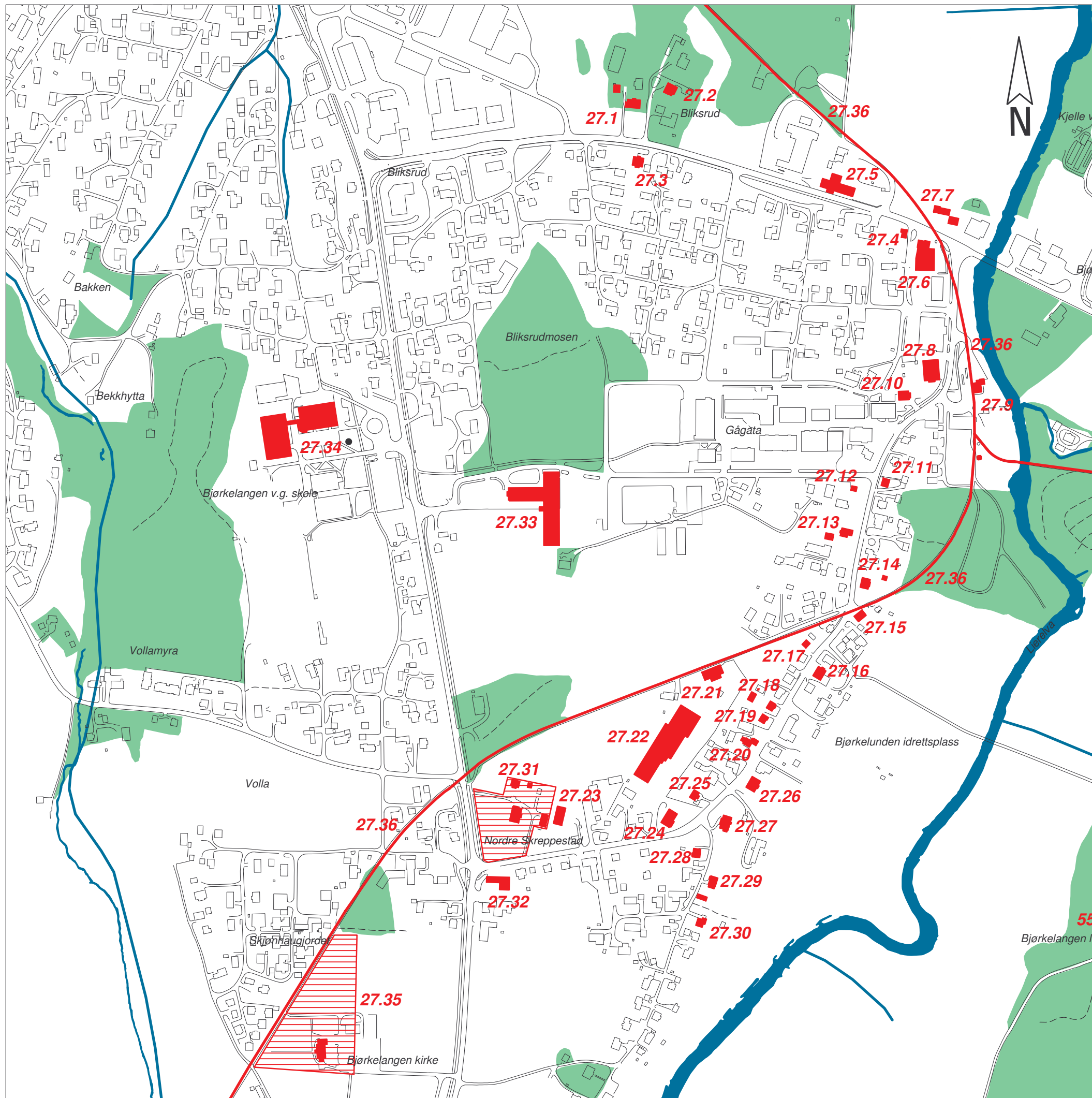
Begrunnelse for vern

Bjørkelangen er et godt eksempel på hvordan et tettsted gror opp rundt en jernbanestasjon og hvordan husene ble plassert langs den gamle hovedveien gjennom området. Typisk for steder som Bjørkelangen er at de, i tillegg til jernbanen, også ofte ligger langs et vassdrag. Stedet har en klar todeling mellom gammel og ny tettstedstruktur. Den eldste bebyggelsen ligger som et belte langs den gamle hovedveien og jernbanen. Den nye bebyggelsen i sentrum er mer regulert i en enkel kvadraturinndeling med rette gater og større, mer bypregede bygninger.

Forslag til forvaltning

Hele Bjørkelangen sentrum fra Blikrudmosen og helt syd til og med kirken bør sees på og behandles som én enhet. Det bør lages en verneplan for bebyggelsen fra og med hotellet ved Bjørkelangen bru og ned til Nordre Skreppestad. Den gamle stasjonsbygningen og vanntårnet bør reguleres til bevaring. Det samme bør det gamle apoteket og forretningsgården etter Harald Lundberg. Kornsiloen bør bevares som et kjent landemerke for området og eksteriøret på rådhuset bør ikke endres men stå som eksempel på monumental bygg fra 1960- og 70-tallet. Det gamle våningshuset på Blikrud bør bevares som et godt eksempel på gårdsbebyggelse fra midten av 1800-tallet.

Delområde 27

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
27.1	Våningshus og bu på Bliksrud – 75/2	2 – 3
27.2	Villa i byggmesterfunkis – Furuly – 75/44	3
27.3	Villa på Briskebyen – 75/30	4
27.4	Funkishus ved kryss rv 170 x Bjørkeveien – har vært garveri i kjeller - 75/5	2
27.5	Kornsiloen	3
27.6	Bjørkelangen hotell – 75/7	4
27.7	Kurvfabrikken – 75/51	2
27.8	Lundbergs forretningsgård (1935)	2
27.9	Bjørkelangen stasjon med vanntårn	1
27.10	Apotekergården – Café Waldemar – 73/39	2
27.11	Villa med butikk i funkisstil – 73/101	4
27.12	Bu på Bøglareholt – 73/25	3
27.13	Villa i enkel sveitserstil med butikkpåbygg og uthus – Ringvold – 73/9	2
27.14	Villa i sveitserstil og bu – Alfheim – 73/11	2
27.15	Gammel forretning ved krysningspunkt for jernbanen i Stasjonsveien – 73/41	4
27.16	Forretningsbygg fra ca 1960 – 73/99	3 – 4
27.17	Grisehus i teglstein – 73/20	2
27.18	Villa i sveitserstil med uthus – 73/44	2
27.19	Villa i jugendstil – 73/75	2
27.20	Forhenværende bensinstasjon med bolig – 73/306	2 – 3
27.21	Forhenværende lokstall i teglstein – 73/36	2
27.22	Bussgarasje – 73/36	3
27.23	Verksted med eternittkledning – 73/126	4
27.24	Folkets hus	3
27.25	Villa i jugendstil – 73/77	4
27.26	Forretnings- og boligbygning – 73/74	2 – 3
27.27	Villa i sveitserstil – Bergan – 73/7 – tidligere bestyrerbolig for Urskog-Hølandsbanen	2
27.28	Villaveien 1 – villa med preg av jugendstilen	4
27.29	Villaveien 2 – villa med uthus og stakittgjerde	2
27.30	Villaveien 6 - villa med preg av jugendstil	4
27.31	Våningshus, bu, hage med trær og portstolper – Nordre Skreppestad – 73/1	2
27.32	Forhenværende bensinstasjon	4
27.33	Rådhuset	3
27.34	Bjørkelangen videregående skole	3 – 4
27.35	Bjørkelangen kirke med kirkegård	2
27.36	Nedlagt jernbanetrasé	2

4.2.28 Delområde 28, Åserud og Hornås

Lokalisering

Området ligger inn mot skogen nord/vest for Komnes.

Kort historikk

Åserud var opprinnelig plass under gården Knoll. Gården Hornås ble allerede i middelalderen delt i tre bruk. I nyere tid har eiendommen blitt delt i en rekke underbruk og plasser.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

- Sandaker gnr/bnr 65/14: Bebyggelse.
- Åserud gnr/bnr 65/21: Bebyggelse.
- Hornås gnr/bnr 65/5,8: Bebyggelse.
- Volden 68/19: Hus i jugendstil ved jernbanen.

Vernestatus

Område er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

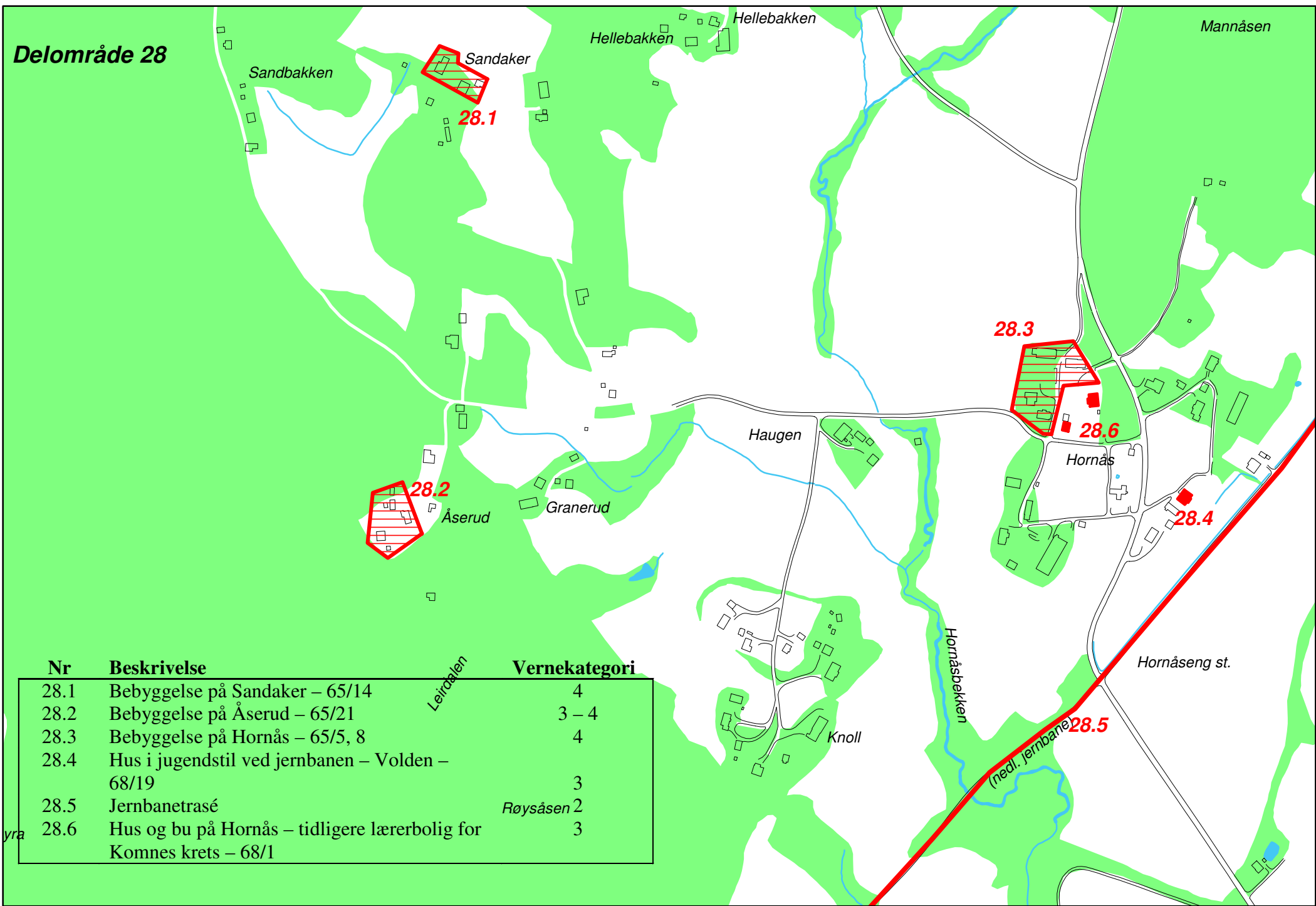
Begrunnelse for vern

Huset på Volden 68/19 har arkitektoniske kvaliteter som beriker området på en positiv måte. Husets beliggenhet langs fv 233 og den nedlagte jernbanetraséen gjør stedet ekstra viktig i en estetisk vurdering. Bebyggelsen på Hornås er lite endret og er på lik linje med Volden godt eksponert fra fv 233. Tunet på Åserud gnr/bnr 65/21 er lite endret de siste femti årene. Det er sjeldent å finne slike steder med alle småhusene, som i tidligere tider var vanlige, bevart. Bebyggelsen på Sandaker har fortsatt i stor grad den opprinnelige plasseringen med hus til ulike formål. Stedet framstår som lite endret og harmonisk med sin beliggenhet i skogkanten.

Forslag til forvaltning

Grunneierne i området bør informeres om de bygningsmessige kvalitetene de sitter på og oppfordres til å verne om bygningenes særpreg og eventuelt tilbakeføre endrede bygninger der tidligere utforming er dokumentert.

Delområde 28

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
28.1	Bebyggelse på Sandaker – 65/14	4
28.2	Bebyggelse på Åserud – 65/21	3 – 4
28.3	Bebyggelse på Hornås – 65/5, 8	4
28.4	Hus i jugendstil ved jernbanen – Volden – 68/19	3
28.5	Jernbanetrasé	Røysåsen 2
28.6	Hus og bu på Hornås – tidligere lærerbolig for Komnes krets – 68/1	3

4.2.29 Delområde 29, Rud og Skreppestad østre

Lokalisering

Området ligger i nordenden av innsjøen Bjørkelangen og strekker seg vestover til skogsområdene.

Kort historikk

Rud er i hvert fall en gård fra middelalderen, trolig eldre, og var opprinnelig bare én eiendom. Først på 1700-tallet begynte en oppdeling av eiendommen og det ble på det meste hele fire Rud-gårder. Skreppestad har på samme måte som Rud, hovedsakelig på 1800-tallet, blitt delt i flere mindre bruk.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området

Nyere tids kulturminner

- Kvernhaugen 69/3: Husmannsstue i et verneverdig beitelandskap.
- Ruud 69/1 og 3: To tun.
- Skreppestad 74/1: Hus og bu.
- Skreppestad 74/8, 21: Bebyggelse og bjørkeallé.
- Fredly 74/19: Villa.
- Vestby 66/3: Tun.

Vernestatus

Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

Begrunnelse for vern

Skreppestadgårdenes beliggenhet tett ved rv 115 gjør dem til viktige identitetsmerker for reisende gjennom bygda. Fløterhuset ved Skreppestad bru er et viktig minne over fløtingen i vassdraget.

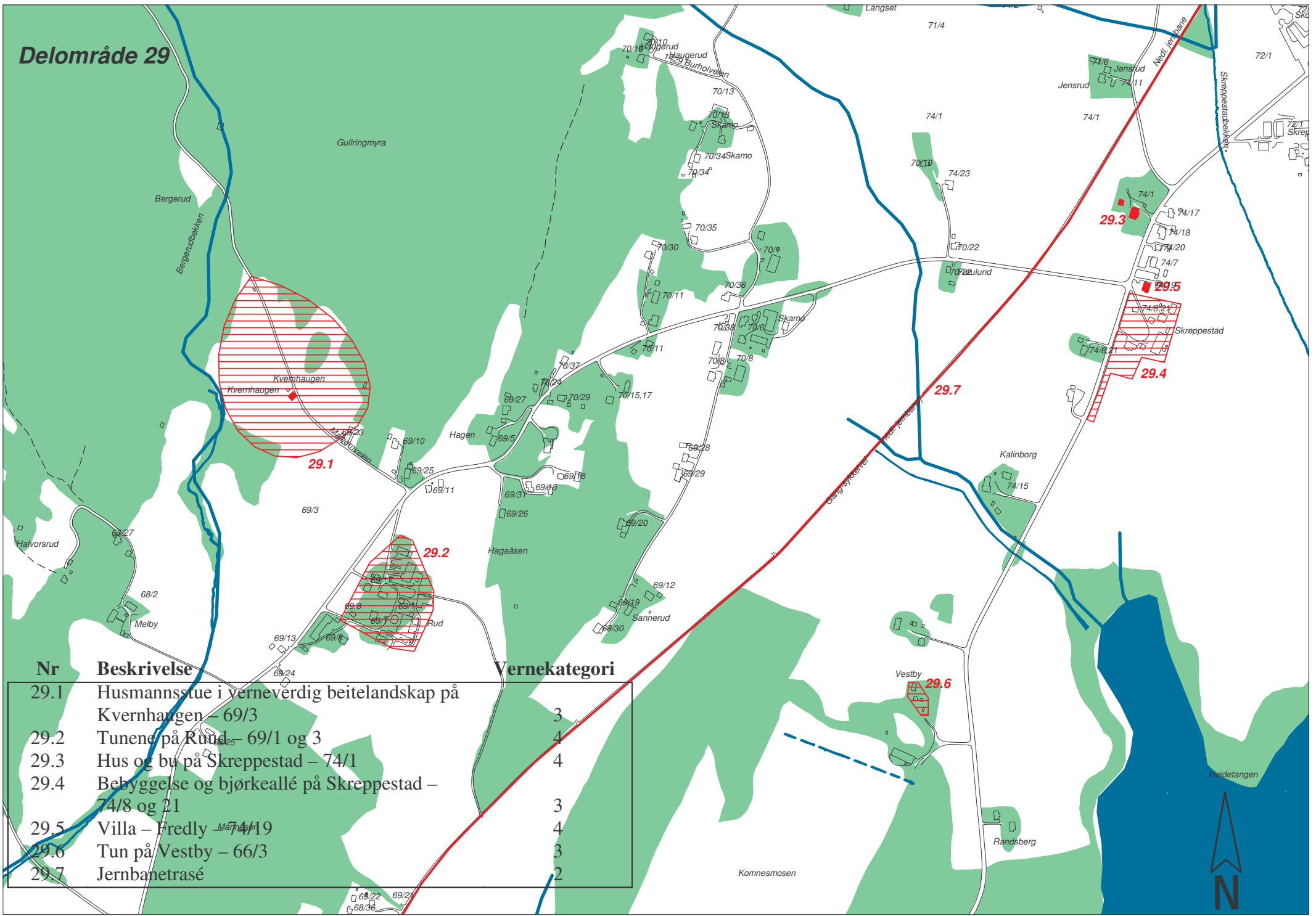
Tunordningen på de tre Ruud-gårdene viser hvordan bygningsmassen ble klumpet sammen i klynger når en gård skulle deles opp i flere enheter. Det dyrkede arealet var verdifullt og man unngikk i det lengste å bygge på dette.

Kvernhaugen var en plass under Ruud og ligger fremdeles tilsynelatende urørt i et sjarmerende kulturlandskap med innslag av fjellskjær og trevegetasjon. Beitearealene er inntil nylig holdt ved like og er ikke vesentlig tilgrodd ennå. Huset er godt bevart både i form og detaljering.

Forslag til forvaltning

Tun-strukturen på Skreppestad og Rud bør bevares og nybygg innordnes den allerede eksisterende utformingen. Kulturlandskapet rundt Kvernhaugen bør fremdeles høstes/avbeites og den gamle husmannstua bør bevares og ikke få vesentlige ytre endringer.

Delområde 29

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
29.1	Husmannsstue i verneverdig beitelandskap på Kvernhaugen – 69/3	3
29.2	Tunene på Rud – 69/1 og 3	4
29.3	Hus og bu på Skreppestad – 74/1	4
29.4	Bebyggelse og bjørkeallé på Skreppestad – 74/8 og 21	3
29.5	Villa – Fredly – 74/19	4
29.6	Tun på Vestby – 66/3	3
29.7	Jernbanetrasé	2

4.2.30 Delområde 30, Knoll, Komnes og Gromsrud

Lokalisering

Området ligger i syd/vest-enden av innsjøen Bjørkelangen og avgrenses av skogkanten mot vest.

Kort historikk

Gromsrud oppsto trolig i vikingtiden. Gårdsnavnet Knoll beskriver åskuppelen ved gården og kan tyde på at eiendommen er meget gammel. Komnes vestre er i nyere tid kjent for gode travhester og avl på disse.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området

Nyere tids kulturminner

- Komnes vestre 66/1: monumental bygningsmasse godt eksponert fra rv 115.
- Komnes østre 66/6: Tun og bjørkealle.
- Knoll 65/1: Våningshus og bu.
- Gromsrud nordre 64/1: Tun.
- Gromsrud søndre 64/2: Tun og bjørkeallé.
- Sørli 64/5: Våningshus og bu.
- Nedlagt jernbanetrasé.

Vernestatus

Område er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

Begrunnelse for vern

Alle de nevnte eiendommene ligger godt eksponert fra enten riksvei, gangvei eller vannvei og er derfor viktige elementer i opplevelsen av å reise i kommunen. Særlig godt kommer dette frem ved Komnes vestre med det i øyenfallende hovedhuset som, med sin plassering der veien gjør en sving, har funksjon som et fondmotiv. Tunet på Komnes østre er et velproporsjonert tun med en fin adkomst gjennom bjørkealléen. Knoll har flere godt bevarte bygninger, blant annet et våningshus og ei bu.

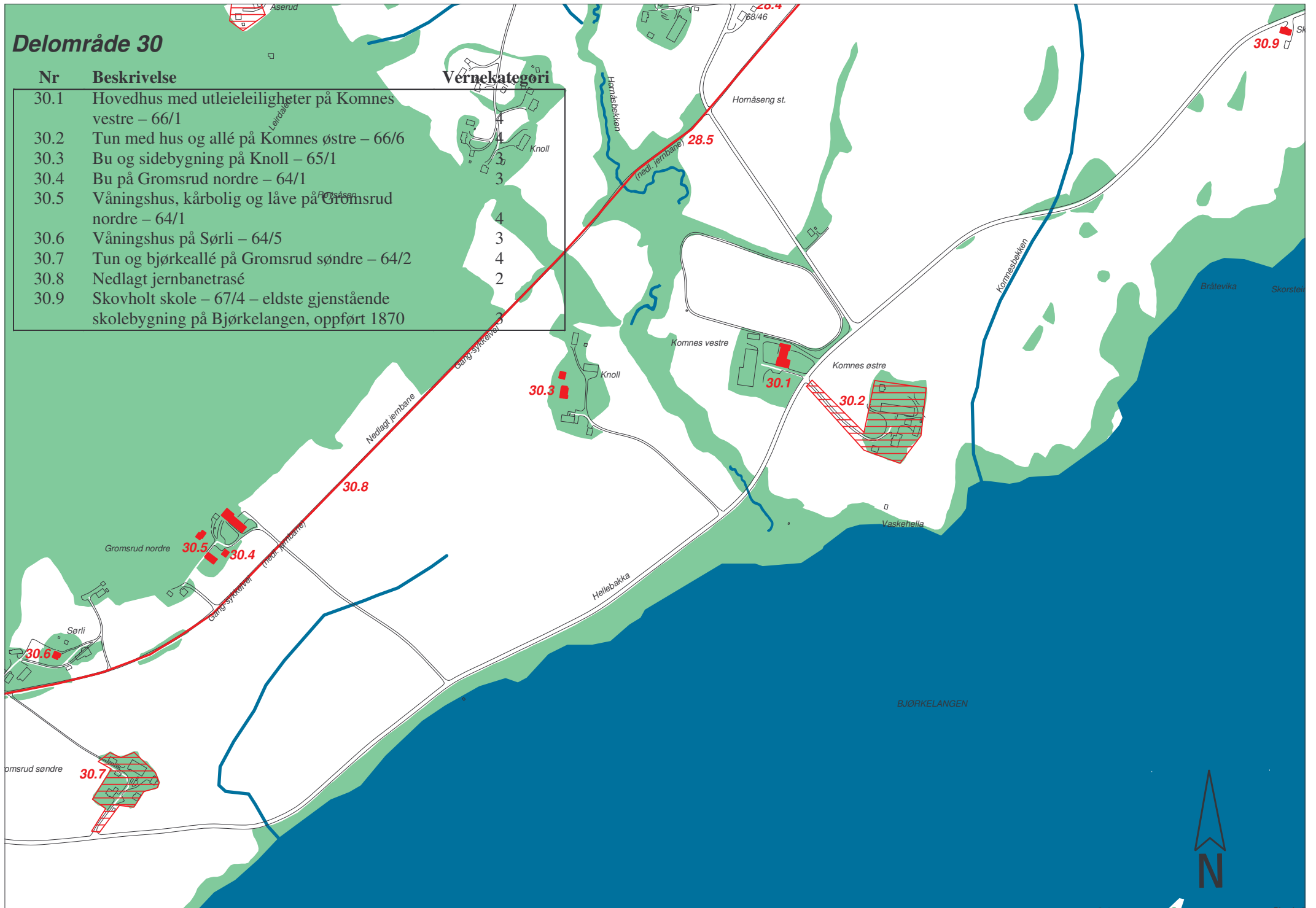
Forslag til forvaltning

Det bør stilles strenge krav til estetikk ved eventuelle fremtidige byggearbeider på Komnes vestre. Området rundt de øvrige gårdsanleggene bør holdes frie for spredt bebyggelse og heller fortettes innenfor de eksisterende tun-avgrensningene. Våningshuset på Sørli er lite endret gjennom tiden og bør tas vare på i den form det står i dag med original utvendig panel, vinduer og belistning.

Delområde 30

Nr Beskrivelse

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
30.1	Hovedhus med utleieleiligheter på Komnes vestre – 66/1	4
30.2	Tun med hus og allé på Komnes østre – 66/6	4
30.3	Bu og sidebygning på Knoll – 65/1	3
30.4	Bu på Gromsrud nordre – 64/1	3
30.5	Våningshus, kårbolig og låve på Gromsrud nordre – 64/1	4
30.6	Våningshus på Sørli – 64/5	3
30.7	Tun og bjørkeallé på Gromsrud søndre – 64/2	4
30.8	Nedlagt jernbanetrasé	2
30.9	Skovholt skole – 67/4 – eldste gjenstående skolebygning på Bjørkelangen, oppført 1870	3

4.2.31 Delområde 31, Fosser

Lokalisering

Området omfatter Fosser sentrum og strekker seg fra områdene rundt den gamle nedlagte jernbanetraséen og østover til og med eiendommen Fosser.

Kort historikk

Fosser har i lang tid vært et markant sted i bygdas historie. Vannkraften i fossen ga grunnlag for en rekke industrielle aktiviteter som sager, kvern, frørenseri og elektrisk kraftproduksjon. Bebyggelsen på gården er monumental og vitner om stor rikdom. I tilknytning til våningshuset er det en park ned mot Fossersjøen og i åsen øst for denne var det anlagt en naturpark med stier og trapper.

Registreringer

Fornminner:

Forhøyningen der familien Haneborg har sitt private gravsted skal være en gammel gravhaug fra førkristen tid, knyttet til gården Botner

Nyere tids kulturminner:

- Botner 59/1: Gårdstun med beplantning.
- Div villabebyggelse nord for, og ved Fosser.
- Fosservn. 8: Anlegg med villa, bu og uthus.
- Villabebyggelse langs jernbanetraséen.
- Gravplass for familien Haneborg.
- Nedlagt bensinstasjon.
- Nedlagt landhandel med uthus.
- Brakke på 58/3.
- Bakketun13/29: Funkisvilla med uthus.
- Møllebakk (Halbakk): Våningshus og låve.
- Fosser bru: Damanlegg.
- Bosted nord for Fosser bru: To våningshus.
- Fosser 13/1: Storgårdsanlegg med våningshus fra 1850-tallet, sidebygning, grise-/hønsehus, bu og parkanlegg.
- Grønlund: Husmannsstue og uthus
- Bjørklund: 13/20: Husmannsstue.

Vernestatus

Gravplassen øst for rv 115 er fredet og båndlagt til bevaring i kommuneplanen. De tettbebygde delene av området er i hovedsak regulert til utbygging eller avsatt til byggeområde i kommuneplanen.

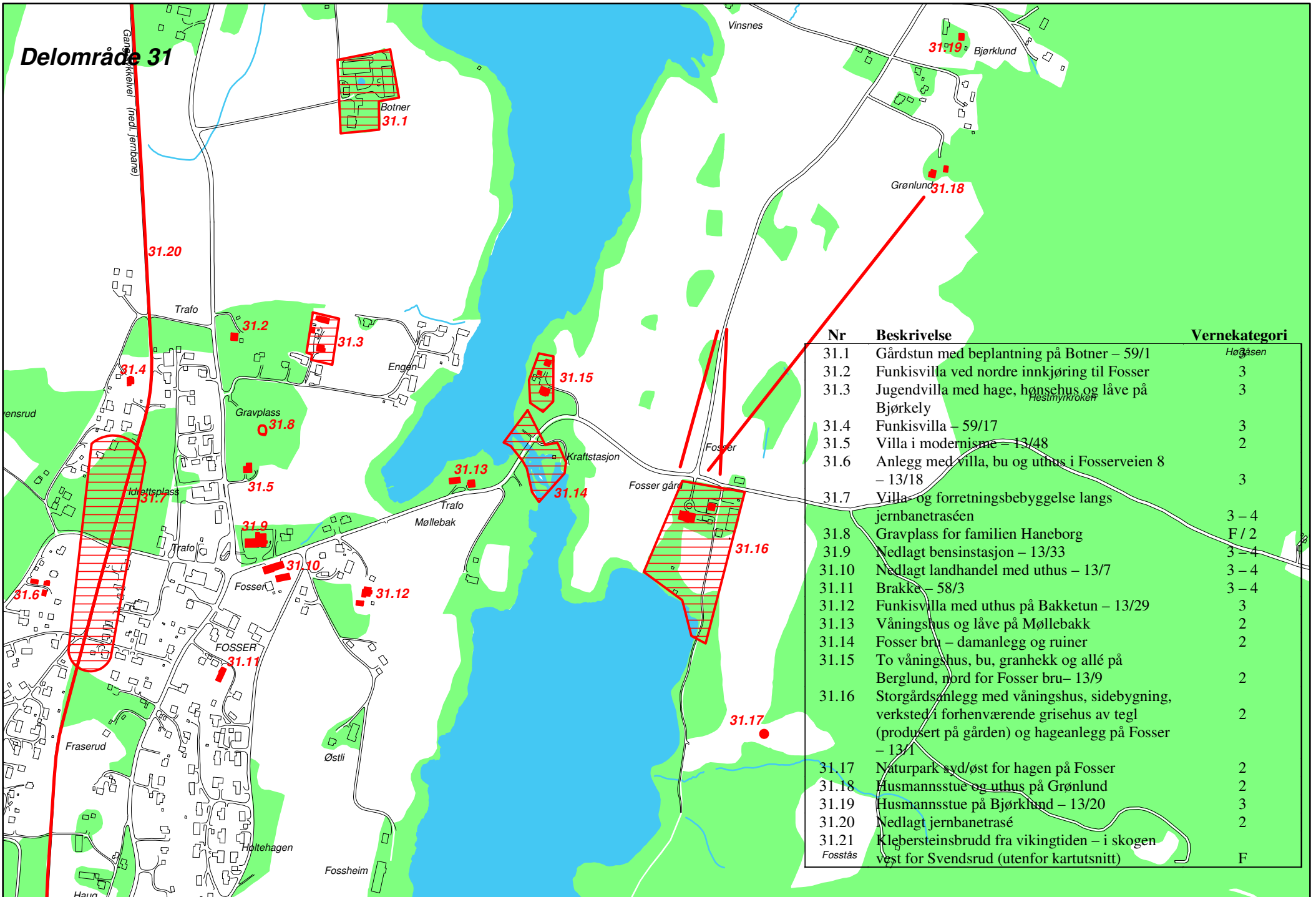
Begrunnelse for vern

Fosser kan på mange måter sees på som kontrastenes område. Her finnes rester etter aktiviteter fra ulike samfunnslag og tidsaldere. Fra den tronende Fosser gård til husmannsstuene Grønlund og Bjørklund. Fra stasjonsbybebyggelse fra tiden rundt 1900 til villafelt fra tiden rundt 1970. Selve nerven i dette lille samfunnet, fossen ved Fosser bru, ligger midt i området og gir oss forståelse av hvorfor det er et tettsted akkurat her.

Forslag til forvaltning

Fosser gård bør beholde sin frie beliggenhet med rom til alle kanter. Nye bygninger bør settes opp innenfor de eksisterende avgrensningene for tunet. Siktlinjen fra nord bør ikke stenges med bebyggelse det samme gjelder linjen mellom Grønlund og Fosser. Denne kontrasten i byggeskikk mellom husmannsstua og rikmannsboligen bør bevares.

Villabebyggelsen langs den gamle jernbanetraséen bør bevares og hus i sveitser-, jugend- og funkisstil bør tilbakeføres til opprinnelig utseende. Den gamle bensinstasjonen og landhandelen ved Fosserkrysset bør bevares og settes tilbake til opprinnelig form. Damanlegget ved Fosser bør bevares.

4.2.32 Delområde 32, Brandsrud, Taraldslia og Nitteberg

Lokalisering

Området ligger som en kile inn i skogen mellom Brannåsen og Tyrihjellåsen.

Registreringer

Fornminner

Tyrihjell søndre: Det er registrert en gravrøys 400 meter syd/øst for gården.

Nyere tids kulturminner

- Randem 55/25 villa m/uthus, bu, utedo og jordkjeller fra ca 1900.
- Brandsrud 55/14 gårdsanlegg m/ våningshus, bu, vedskjul, vognskjul, grisehus og låve.
- Lognsli 52/5: gårdsbebyggelse.
- Sørli 55/32: Våningshus, uthus, steingjerde, bjørketre.
- Taraldslia 55/18: Låve og bu samt villa og kulturlandskap.
- Åsheim 55/19: Våningshus, bu, uthus og gårdsdam.
- Nitteberg 55/9: Kulturlandskap.

Vernestatus

Området er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

Begrunnelse for vern

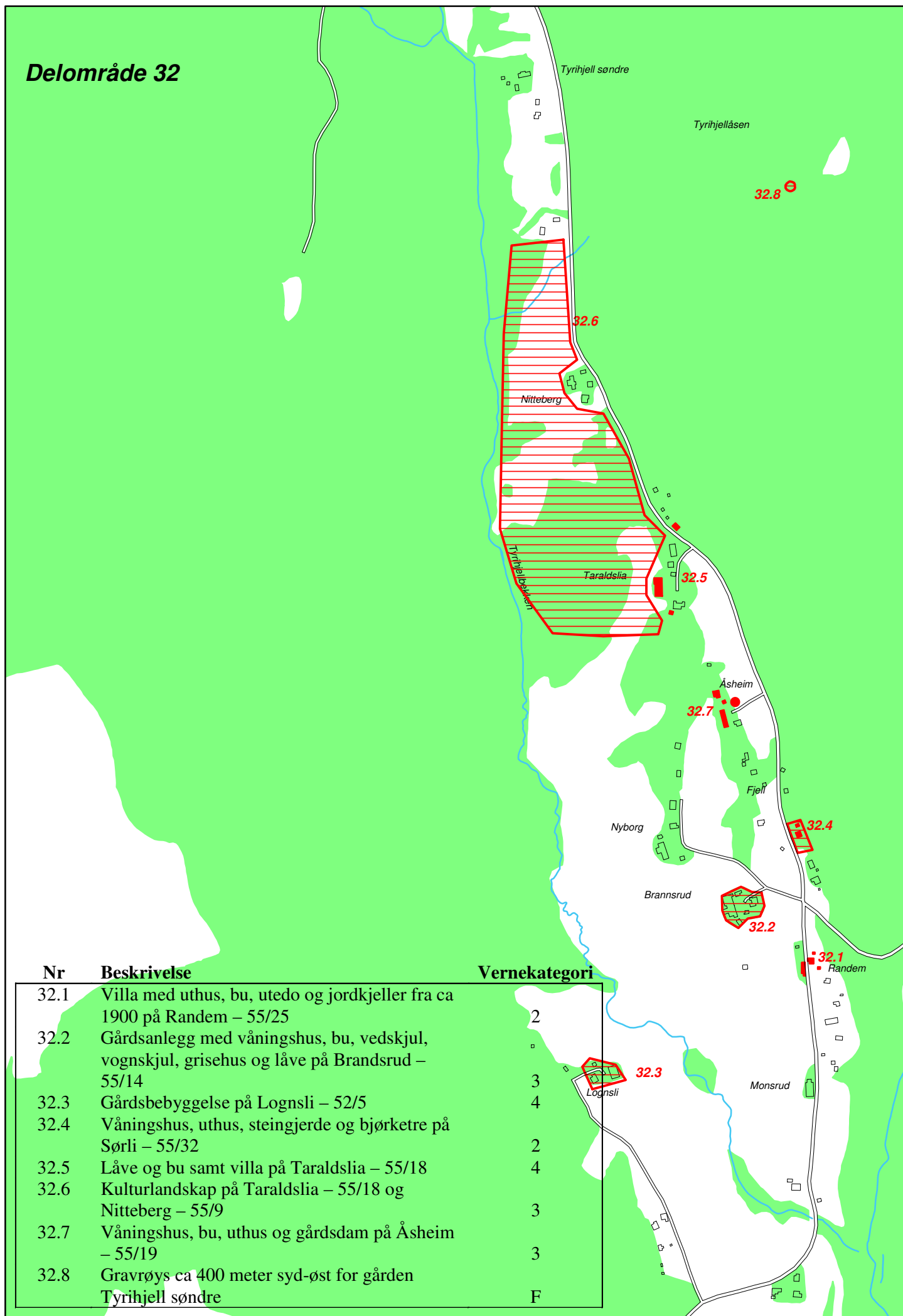
Dette området er meget definert i sin utstrekning med skogen som en naturlig ramme rundt kulturlandskapet. Samtidig finner vi en rekke flotte, godt bevarte bygninger og anlegg i et sjarmerende kulturlandskap.

Forslag til forvaltning

Eieren av bebyggelse på eiendommen Randem 55/25 bør orienteres om at husene på området har en meget høy grad av autenticitet og at de bør reguleres til bevaring. Det samme er tilfelle for Sørli 55/32 der det i tillegg til bygningene er et kulturlandskap med høy verneverdi.

Kulturlandskapet på eiendommene Taraldslia 55/18 og Nitteberg 55/9 er meget verneverdig og bør opprettholdes gjennom bruk (beiting og slått).

Delområde 32

4.2.33 Delområde 33, Tunnsjø Bruk, Åserud, Åmot, Larsbråten

Lokalisering

Området ligger langs rv 163 og fylkesvei 240 fra Tunnsjøen og sydover til Fossum.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området

Nyere tids kulturminner

- Tunnsjø Bruk 45/13: Nedlagt sagbruk fra 1950-tallet.
- Rester etter oppgangssag ved Åserud.
- Mølle og tørke m/damanlegg.
- Åmot 47/3: Gårdsbebyggelse.
- Larsbråten 48/1: Gårdsanlegg med allé og kulturlandskap.
- Sletner øvre 49/4: Bebyggelse.
- Sletner nedre 49/3: Bebyggelse.
- Fossum 45/4: Gårdsanlegg.

Vernestatus

Område er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

Begrunnelse for vern

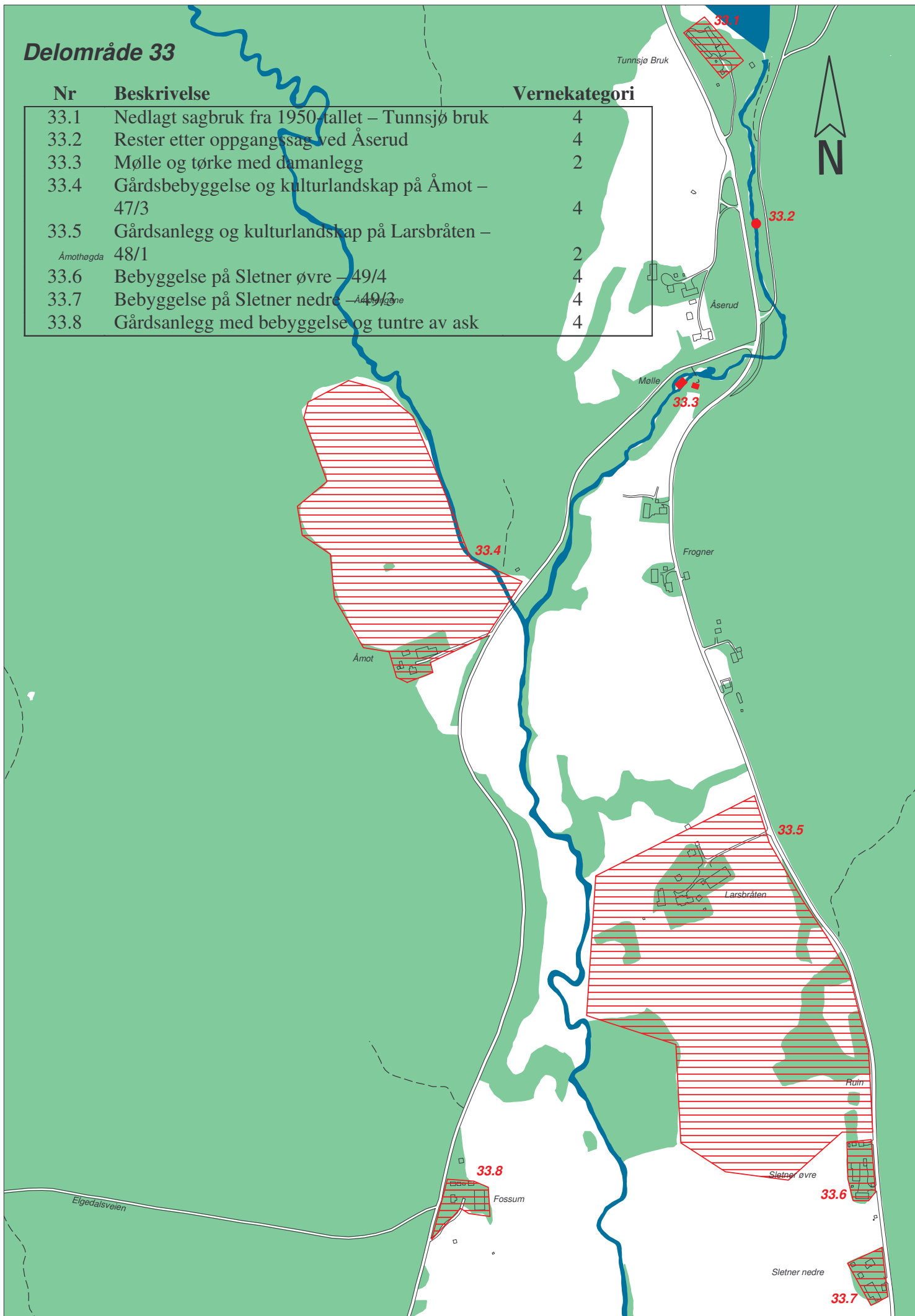
Bebyggelse knyttet til vannkraft ble på 1990-tallet fremholdt som satsningsområde innenfor kulturminnevernet. I en kommune som A-H hvor det har vært en rekke kverner, sager og elektrisitetsverk er det viktig å bevare et representativt utvalg av disse for ettertiden. Særlig interessant i denne sammenhengen er mølla ved Frogner Nordre. Larsbråten er et flott blikkfang for reisende på rv 169 med sine godt vedlikeholdte bygninger og et flott tun med allébeplantning og kulturlandskapet omkring.

Forslag til forvaltning

Bebyggelsen på, og kulturlandskapet rundt Larsbråten 48/1 bør reguleres til bevaring og både den fulldyrkede jorden og beitene bør opprettholdes gjennom aktiv bruk. Mølla og damanlegget ved Frogner bør vedlikeholdes og reguleres til bevaring. Et samarbeid med en lokal skole om restaurering av mølleanlegget bør vurderes.

Delområde 33

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
33.1	Nedlagt sagbruk fra 1950-tallet – Tunnsjø bruk	4
33.2	Rester etter oppgangssag ved Åserud	4
33.3	Mølle og tørke med damanlegg	2
33.4	Gårdsbebyggelse og kulturlandskap på Åmot – 47/3	4
33.5	Gårdsanlegg og kulturlandskap på Larsbråten – 48/1	2
33.6	Bebyggelse på Sletner øvre – 49/4	4
33.7	Bebyggelse på Sletner nedre – 49/3	4
33.8	Gårdsanlegg med bebyggelse og tuntre av ask	4

4.2.34 Delområde 34, Sagbråten, Ensrud, Bjørnebråten, Fosskaug og Fossen

Lokalisering

Området ligger langs fylkesvei 240 fra Sagbråten til krysset ved Mo der veien møter rv 169.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området

Nyere tids kulturminner

- Ensrud 45/6: Gårdsanlegg med våningshus, bryggerhus, bu, låve og tuntre av ask.
- Bjørnebråten 44/10: Gårdsanlegg med våningshus, bu, gårdsdam og bjørkeallé.
- Bjørnebråten 44/13,14: Våningshus og låve.
- Fosskaug 32/12: Gårdsbebyggelse og kulturlandskap.
- Foss 32/7: Gårdsbebyggelse.
- Fossen 50/14: Småbruksbebyggelse med våningshus, sidebygning, kjellerbu og låve.

Vernestatus

Område er i gjeldende kommuneplan avsatt til LNF-område.

Begrunnelse for vern

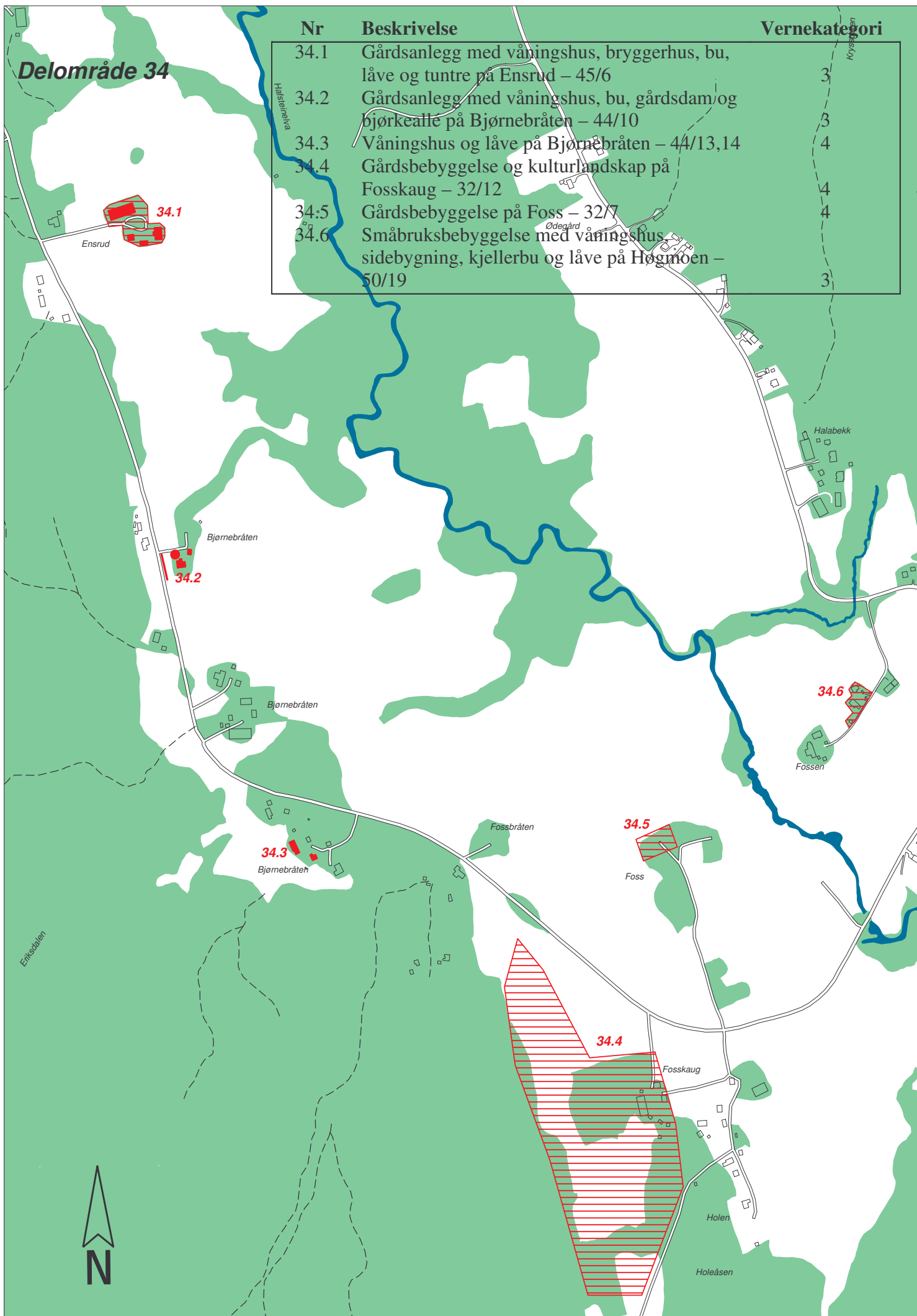
Ensrud er et anlegg som med sin velholdte bebyggelse og flotte beliggenhet beriker opplevelsen av å reise på fylkesvei 240. Bjørnebråten med sin gårdsdam er et hyggelig innslag tett inntil den samme veien. Kulturlandskapet ved Fosskaug er sjarmerende og av en art som må ansees som truet med dagens jordbrukspolitik. Bebyggelsen på Fossen er meget autentisk og representativ for tiden rundt år 1900.

Forslag til forvaltning

Området rundt gårdstunet på Ensrud bør ikke fortettes med ny bebyggelse men få ligge fritt slik det oppleves i dag. Det bør ikke settes opp ruvende bygninger på tunet til Bjørnebråten og dammen bør ikke fylles igjen. Fossen bør vurderes til regulering for bevaring

Delområde 34

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
34.1	Gårdsanlegg med våningshus, bryggerhus, bu, låve og tuntre på Ensrud – 45/6	3
34.2	Gårdsanlegg med våningshus, bu, gårdsdam og bjørkealle på Bjørnebråten – 44/10	3
34.3	Våningshus og låve på Bjørnebråten – 44/13,14	4
34.4	Gårdsbebyggelse og kulturlandskap på Fosskaug – 32/12	4
34.5	Gårdsbebyggelse på Foss – 32/7	4
34.6	Småbruksbebyggelse med våningshus, sidebygning, kjellerbu og låve på Høgmoen – 50/19	3

4.2.35 Delområde 35 Momoen

Lokalisering

Området ligger fra og med krysset ved Mo i vest. I syd avgrenses det av Hofmoen , Lunder i øst og Stokkebekk i nord.

Kort historikk

Ved Mo har det vært et tettsted fra 1800-tallet. I hovedbygningen på Hofmoen 38/8 var det i perioden 1855 – 1882 skole. I 1882 ble Hofmoen skole bygget på den andre siden av Rv 169. Denne skolen ble i 1970 erstattet av nåværende skole på Hofmoen.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

- Mo 50/1, 3 og 8: Gårdsbebyggelse med flere verneverdige bygninger.
- Gammel landhandel ved avkjørselen til Nygård.
- Gammel kolonialforetning i funksistil ved idrettsplassen.
- Lykkja 50/219: Våningshus, bu og låve.
- Sandli 50/27: Våningshus, låve og trær.
- Hofmoen skole.
- Hafsten nordre (Hofmoen) 38/8: Gårdsbebyggelse.
- 50/42 gammel villa med uthus ved Engerfeltet.
- Stokkebekk 51/13: gårdsanlegg.

Vernestatus

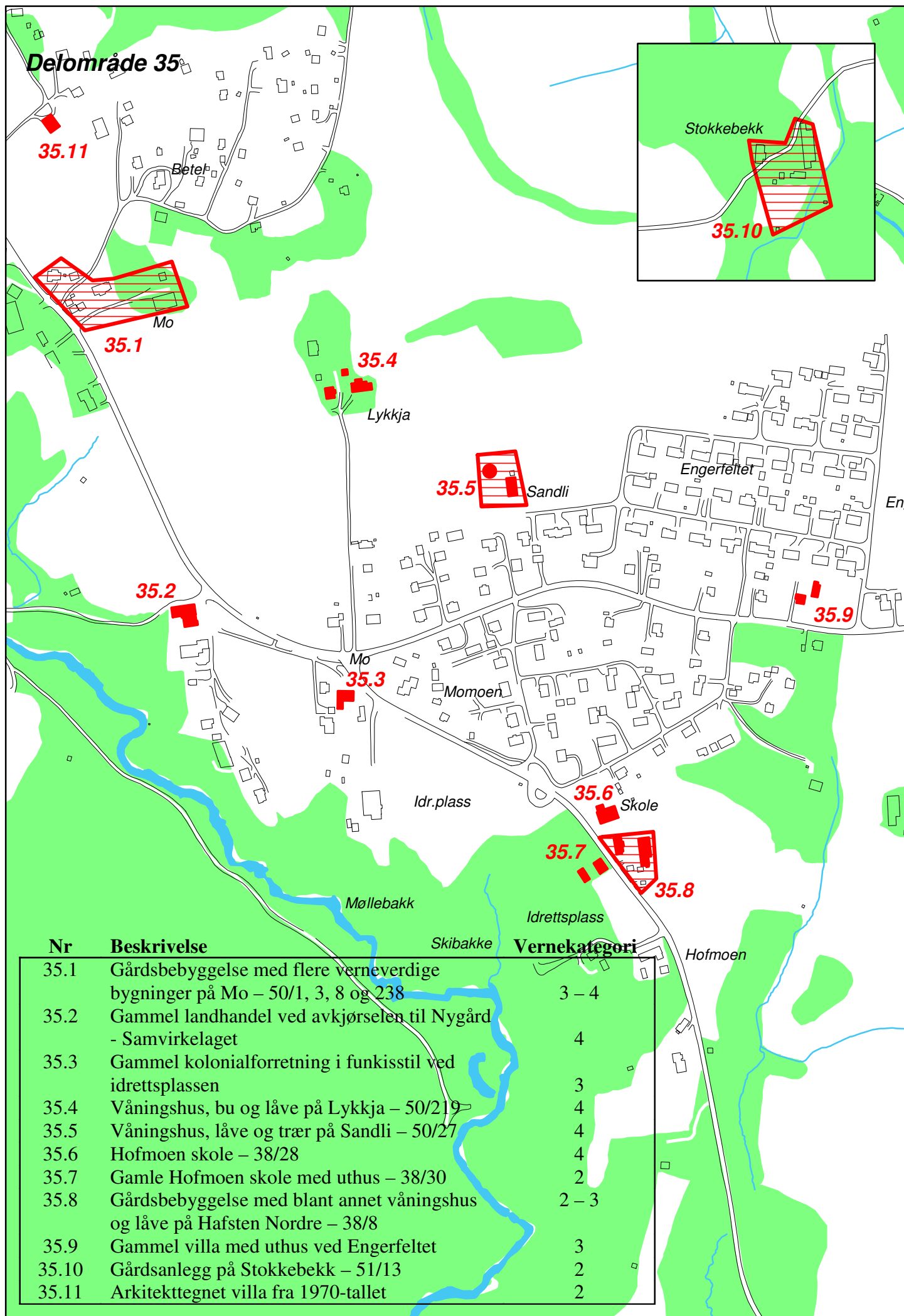
Den gamle skolen er i kommuneplanen båndlagt til bevaring. De tettbebygde delene av området er i stor grad regulert utbygging eller avsatt til byggeområde i kommuneplanen.

Begrunnelse for vern

Gården Hafsten N (Hofmoen) med sine godt bevarte bygninger, beliggenhet ved bygdeveien og nære beliggenhet til skolen gjør eiendommen viktig i kulturminnesammenheng. De to gamle forretningsstedene ved Mokrysset er viktige landemerker i et trafikk-knytepunkt.

Forslag til forvaltning

Gårdsbebyggelsen på Hafsten nordre (Hofmoen) 38/8 og Hofmoen gamle skole bør reguleres til spesialområde til bevaring. Skolen bør lage et undervisningsopplegg der kulturminnene i området brukes aktivt i undervisningen. De to gamle forretningsbygningene ved Mokrysset bør bevares.

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
35.1	Gårdsbebyggelse med flere verneverdige bygninger på Mo – 50/1, 3, 8 og 238	3 – 4
35.2	Gammel landhandel ved avkjørselen til Nygård - Samvirkelaget	4
35.3	Gammel kolonialforretning i funksistil ved idrettsplassen	3
35.4	Våningshus, bu og låve på Lykkja – 50/219	4
35.5	Våningshus, låve og trær på Sandli – 50/27	4
35.6	Hofmoen skole – 38/28	4
35.7	Gamle Hofmoen skole med uthus – 38/30	2
35.8	Gårdsbebyggelse med blant annet våningshus og låve på Hafsten Nordre – 38/8	2 – 3
35.9	Gammel villa med uthus ved Engerfeltet	3
35.10	Gårdsanlegg på Stokkebekk – 51/13	2
35.11	Arkitekttegnet villa fra 1970-tallet	2

4.2.36 Delområde 36, Tuen og Skattum

Lokalisering

Området strekker seg fra skogkanten bak småbrukene Nordby i nord. Mot vest og syd avgrenses området av rv 169 og mot øst av Bølerbekken.

Kort historikk

Skattum var hovedbølet i dette området tidligere. Gården er nevnt i biskop Eyseteins jordebok i 1362 og på slutten av 1500-tallet var Skattum en fullgård. I tidens løp har eiendommen blitt delt i en rekke mindre bruk.

Registreringer

Fornminner

Det er registrert to gravhauger vest / nordvest for Rakkestad midtre.

Nyere tids kulturminner

- Nordby 53/6 og 53/8: Gårdsbebyggelse i klynge.
- Tuen Nordre 53/9: Gårdsbebyggelse med våningshus, sidebygning, bu, låve med fjøs og stall.
- Tuen Søndre 53/4: Gårdsbebyggelse med våningshus, bryggerhus, bu, og låve
- 53/16: Villa med uthus.
- Eng 34/15: Villa med bu og uthus/låve bak butikken ved Elverhøy.
- Skattum 34/3: Gårdstun med våningshus, uthus, låve og gårdsdam.
- Skattum 34/5: Våningshus, bu og låve.

Vernestatus

De tettbebygde delene av området er i stor grad regulert til utbygging eller avsatt til byggeområde i kommuneplanen. Ellers er området i hovedsak avsatt til LNF-område.

Begrunnelse for vern

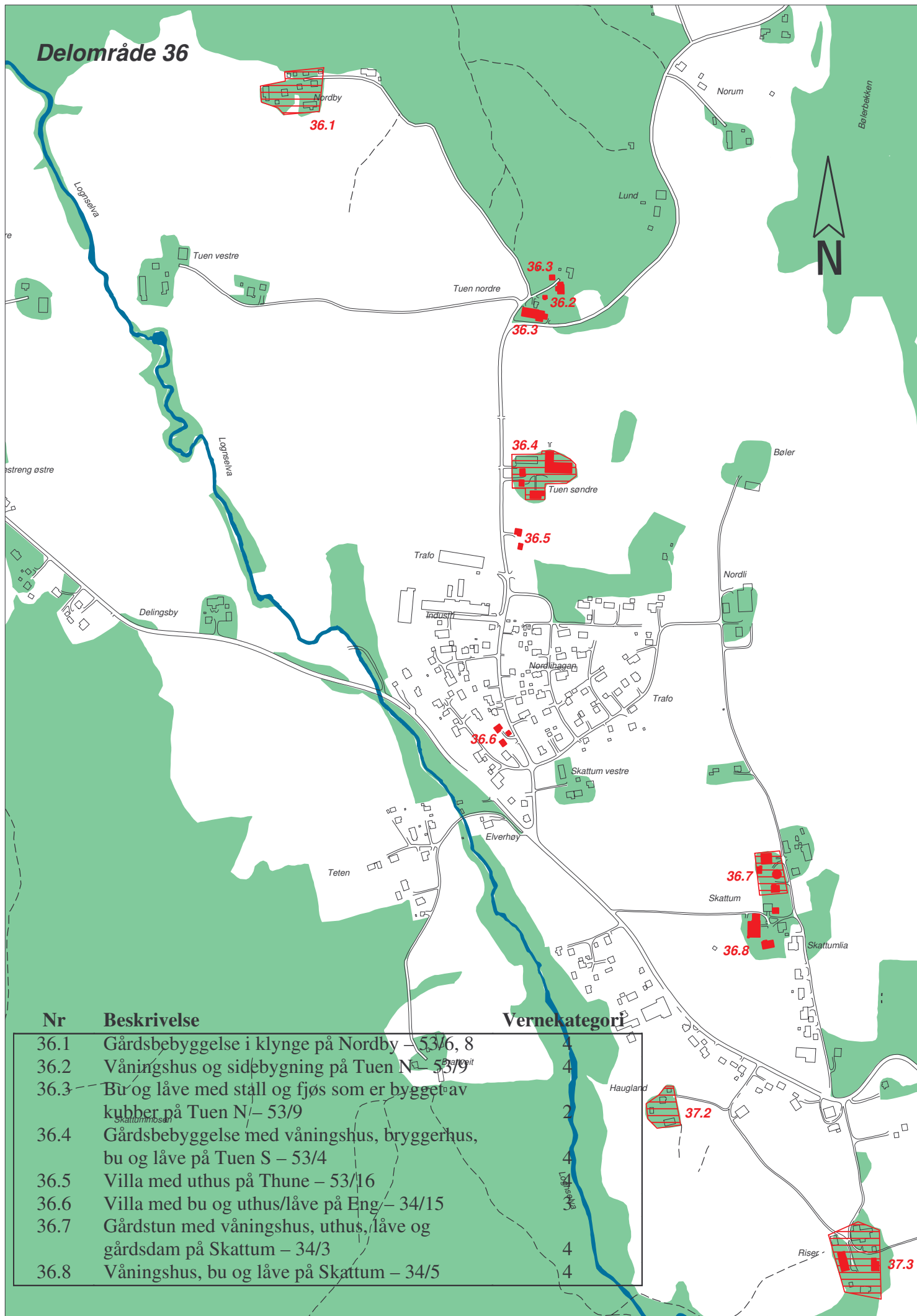
Bebyggelsen på Tuen Nordre ligger flott og tronende på en høyde like ved veien mot Tyrihjøll. Denne plasseringen i kombinasjon med flere interessante bygninger gjør dette stedet verdifullt kulturminnevernsammenheng. Spesielt viktig er fjøset bygget i kubbekonstruksjon. Skattumgårdens beliggenhet på høydetraket vest for Løken sentrum er karakteristisk for plasseringen av tun for perioden fra 1700-tallet og inn på 1800-årene. Befolkningen vokste raskt og jordarealene ble knappe. Gårdene ble derfor, så langt det var et næringsgrunnlag til det, delt i flere bruk. Svært ofte ble tunene lagt ”rygg mot rygg” eller på rekke og rad som her på Skattum.

Forslag til forvaltning

Bua og fjøset og låven på Tuen N 53/9 bør reguleres til bevaring.

Lia fra Bølerbekken og opp mot Skattum og Nordli bør av estetiske grunner sett fra Løken sentrum, opprettholdes som LNF-området og ikke bebygges.

Delområde 36

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
36.1	Gårdsbebyggelse i klynge på Nordby – 53/6, 8	4
36.2	Våningshus og sidebygning på Tuen N – 53/9	4
36.3	By og låve med stall og fjøs som er bygget av kubber på Tuen N – 53/9	2
36.4	Gårdsbebyggelse med våningshus, bryggerhus, bu og låve på Tuen S – 53/4	4
36.5	Villa med uthus på Thune – 53/16	4
36.6	Villa med bu og uthus/låve på Eng – 34/15	4
36.7	Gårdstun med våningshus, uthus, låve og gårdsdam på Skattum – 34/3	4
36.8	Våningshus, bu og låve på Skattum – 34/5	4
37.2		4
37.3		4

4.2.37 Delområde 37, Riser, Løken og Høland prestegård

Lokalisering

Området ligger rundt Løken sentrum fra og med Riser og Riser bu i vest til og med Løken kirke og prestegården i vest.

Kort historikk

Dette er et av kommunens områder med mest omfattende og interessant historie. Kirkestedet på Løken har ligget her fra middelalderen. I 1716 stod slaget mot Karl den 12. og de svenske troppene ved Riser bru her rett ved siden av kirken. I 1883 ble det bygget ny kirke 500 meter nord/øst for den gamle. Den gamle kirkegården med sakristiet fra den gamle kirken er bevart. Med jernbanene oppsto tettstedet Løken med flere forretninger, meieri og sagbruk.

Registreringer

Fornminner:

- Løken gamle kirkegård med gravhaug.
- Slettum 32/27: (utenfor kartutsnittet) gravhaug.

Nyere tids kulturminner

- Haugland 33/9: Gårdsbebyggelse.
- Riser 33/1: Gårdsbebyggelse med våningshus og låve.
- Riser bru.
- Gamle Løken kirkegård med sakristi fra den gamle kirken oppført 1655, gjerde med porter, trær og gravminner.
- Bauta over slaget ved Riser bru.
- Telthus fra 1728.
- Høland prestegård 32/1: Våningshus, bryggerhus, bu og utekjeller.
- Diverse forretnings- og bolighus.
- Løken skole.
- Løken nye kirke og kirkegård fra 1883 med kapell fra 1931.
- Gammel jernbanetrasé.

Vernestatus

Begge kirkegårdene med gjerder og gravminner eldre enn 100 år, sakristiet fra 1655 og kirken fra 1883 er listeført av riksantikvaren som spesielt verneverdige objekter.

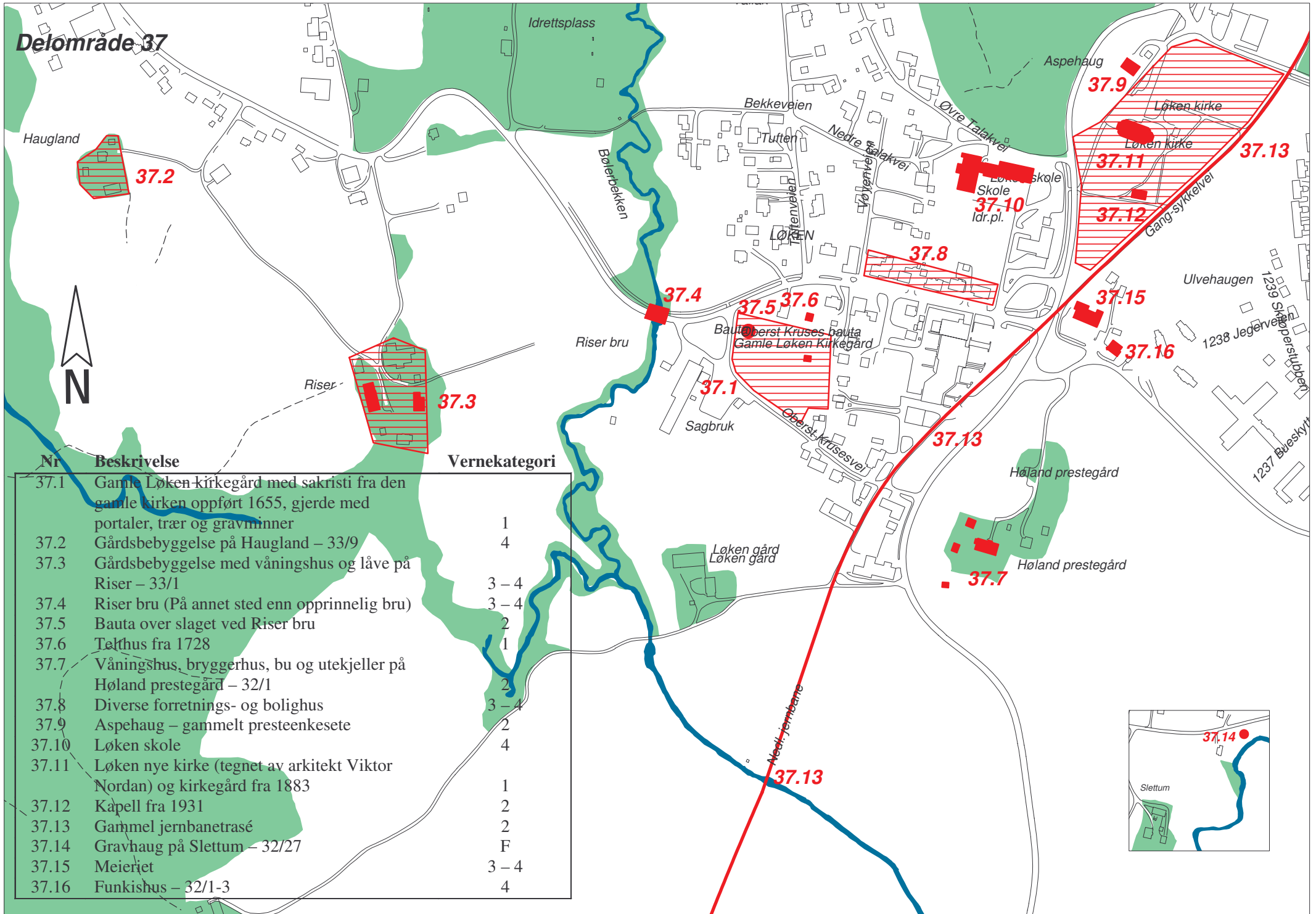
Begrunnelse for vern

For et sted med så rik historie som Løken er det viktig at kommunen gjennom en helhetlig arealplanlegging sikrer et bredt utvalg kulturminner med rikelige vernesoner omkring. Spesielt rundt den gamle kirkegården blir tankene lett ledet tilbake i historien.

Forslag til forvaltning

Det bør lages en plan for Løken der kulturminnene reguleres til bevaring og er med på å legge premisser for fremtidig arealdisponering. Spesielt viktig er det å sikre nok rom rundt verneobjektene og opprettholde frie siktlinjer. Løken gamle kirkegård, Prestegården og Løken nye kirke er de mest sårbare områdene med hensyn til en eventuell fortetting av området.

Delområde 37

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
37.1	Gamle Løken kirkegård med sakristi fra den gamle kirken oppført 1655, gjerde med portaler, trær og gravminner	1
37.2	Gårdsbebyggelse på Haugland – 33/9	4
37.3	Gårdsbebyggelse med våningshus og låve på Riser – 33/1	3 – 4
37.4	Riser bru (På annet sted enn opprinnelig bru)	3 – 4
37.5	Bauta over slaget ved Riser bru	2
37.6	Telthus fra 1728	1
37.7	Våningshus, bryggerhus, bu og utekjeller på Høland prestegård – 32/1	2
37.8	Diverse forretnings- og bolighus	3 – 4
37.9	Aspehaug – gammelt presteenkesete	2
37.10	Løken skole	4
37.11	Løken nye kirke (tegnet av arkitekt Viktor Nordan) og kirkegård fra 1883	1
37.12	Kapell fra 1931	2
37.13	Gammel jernbanetrasé	2
37.14	Gravhaug på Slettum – 32/27	F
37.15	Meieriet	3 – 4
37.16	Funkishus – 32/1-3	4

4.2.38 Delområde 38, Hafstein, Støvin, Solberg og Ovrum

Lokalisering

Området ligger langs fylkesvei 231 syd for Momoen og ned til Verkdalen.

Kort historikk

Det er ukjent hvor gamle gårdene i området er, men gravhaugene ved Hafstein tyder på at det har vært etablerte gårder her fra førkristen tid. Alle primærgårdene har gjennom tiden blitt delt i flere bruk og plasser. Solberg- og Ovrum-gårdene ligger som ”perler på en snor” langs fylkesveien, mens Olberg-gårdene har fått plassering mer som et klyngetun.

Registreringer

Fornminner:

Hafstein søndre 39/5: 3 gravhauger sydvest for gården.

Nyere tids kulturminner

- Hafstein 38/1: Gårdstun.
- Hafstein vestre 38/14: Låve og bu.
- Hafstein 39/1: Våningshus.
- Hafstein søndre 39/5: ”Amerikansk” låve og bu.
- Støvin39/6: Gårdsbebyggelse.
- Solberg 42/2: Låve.
- Solberg 42/3: Sidebygning og bu.
- Solberg 42/1: Låve.
- Ovrum 41/1: Våningshus, bu og låve.
- Olberg 40/1: Våningshus.
- Olberg 40/3: To våningshus.
- Olberg 40/7: Sidebygning og bu.

Vernestatus

Gravhaugene sydvest for Hafstein søndre er automatisk fredet. Området ligger for øvrig i et LNF-område

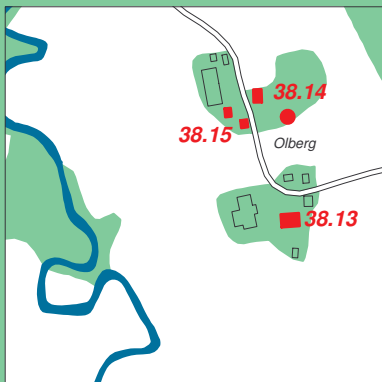
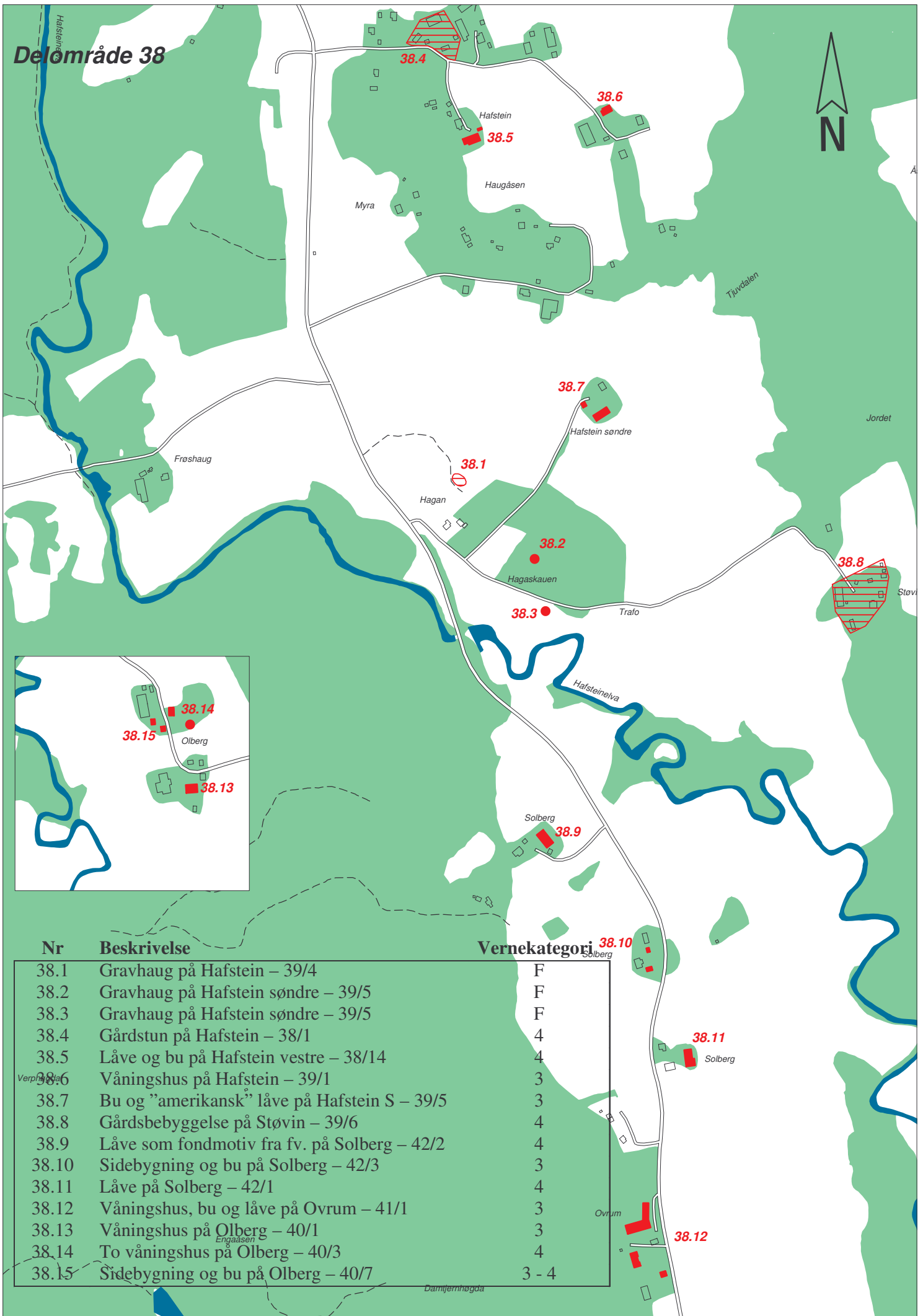
Begrunnelse for vern

Gravhaugene ved Hafstein er viktige minnesmerker over tidligere tiders folk og skikker. De gamle boplassene i området er fremdeles klart definerte gårdstun på sin opprinnelige plass. Solberg- og Ovrumgårdenes beliggenhet langs fylkesveien beriker opplevelsen av å reise gjennom området. Til tross for at låvene på to av Olberg-gårdene er revet er klyngetunstrukturen fremdeles godt synlig.

Forslag til forvaltning

Det bør ryddes og merkes turstier frem til gravhaugene ved Hafstein for å gjøre dem synlige og kjent. Den amerikanske låven på Hafstein søndre bør bevares som eksempel på eksotisk låvearkitektur fra etterkrigstiden. Solberg- og Ovrumgårdene bør beholde sine volumer og spredt bebyggelse mellom gårdstunene bør unngås. Klyngetunet på Olberg bør bevares og eventuelle nye bygg bør fylle plassen til de revne uthusene.

Delområde 38

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
38.1	Gravhaug på Hafstein – 39/4	F
38.2	Gravhaug på Hafstein søndre – 39/5	F
38.3	Gravhaug på Hafstein søndre – 39/5	F
38.4	Gårdstun på Hafstein – 38/1	4
38.5	Låve og bu på Hafstein vestre – 38/14	4
38.6	Våningshus på Hafstein – 39/1	3
38.7	Bu og ”amerikansk” låve på Hafstein S – 39/5	3
38.8	Gårdsbebyggelse på Støvin – 39/6	4
38.9	Låve som fondmotiv fra fv. på Solberg – 42/2	4
38.10	Sidebygning og bu på Solberg – 42/3	3
38.11	Låve på Solberg – 42/1	4
38.12	Våningshus, bu og låve på Ovrum – 41/1	3
38.13	Våningshus på Olberg – 40/1	3
38.14	To våningshus på Olberg – 40/3	4
38.15	Sidebygning og bu på Olberg – 40/7	3 - 4

4.2.39 Delområde 39, Dæhlen, Voll, Østegarden

Lokalisering

Området ligger langs fylkesvei 231 fra skogholtet nord for Dæhlen og syd til Vestby og Hol.

Kort historikk

Voll, Østegården og Hol er alle svært gamle eiendommer. Alle gårdene har i tiden fra ca 1700 til 1900 blitt delt i flere mindre bruk.

Registreringer

Fornminner:

- Det er registrert en gravhaug på Holsfjellet (79/3)
- Seks dyregraver 250 meter sydvest for gården Vardåsen.

Nyere tids kulturminner

- Dæhlen 76/1: 2 våningshus, bryggerhus og låve.
- Dæhlen 76/2: Våningshus, bu og låve.
- 76/3: Våningshus, sidebygning, bu og låve.
- 76/4: Sidebygning, bu og låve.
- Voll 77/1: Bu, skjul og låve.
- Voll 77/2: Sidebygning, bu og låve.
- Voll 77/3: Bu, låve og tuntre.
- Østegården 78/1: Sidebygning, bu, skjul, garasje og bjørkeallé.
- Østegården 78/2: Gårdsbebyggelse.
- Vestby 80/2: Gårdsbebyggelse og allé.
- Hol 80/2: Gammelt våningshus.
- Hol 80/1. Gårdsbebyggelse som landskapselement.

Vernestatus

Gravhaugen på Holsfjellet er automatisk fredet. For øvrig er området avsatt til LNF-område i kommuneplanen.

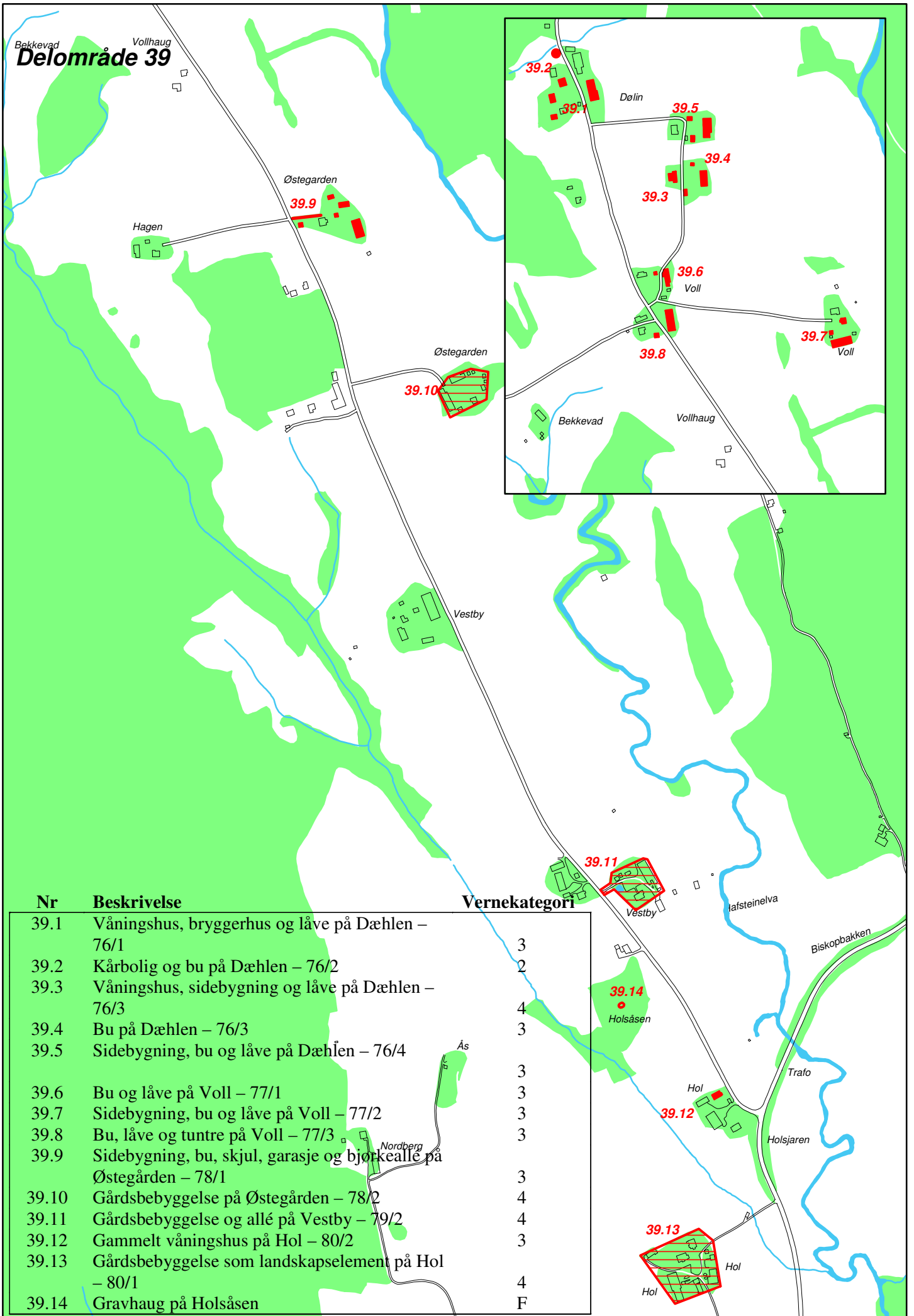
Begrunnelse for vern

Spesielt for dette området er hvordan gårdsbebyggelsen flankerer fylkesveien. Gårdstunene er plassert nærmest regelmessig i avstand fra hverandre og bygningsmassenes volum er tilnærmet lik. Dette gir opplevelsen av å reise gjennom området på fylkesvei 231 en ekstra kvalitet som er harmonisk og intim. Intim fordi de fleste gårdstunene ligger i umiddelbar avstand fra veien. De enkelte gårdstunenes bygningsmasse er også viktig for å gi området dette særpreget. Viktige elementer her er den røde låven, våningshuset, sidebygningen og bua. Disse elementene finner vi på nesten alle tunene. I tillegg forekommer alléer, og småhus som grisehus, garasje, potetkjeller og lignende.

Forslag til forvaltning

Eierne av gårdstunene bør oppmuntres til å bevare de ulike bygningene på gården og om nødvendig hjelpes med å finne alternative bruksområder for disse. Fortetting i områdene mellom gårdstunene bør unngås. Det bør utarbeides en skjødselsplan for fornminnet på Holsåsen.

Bekkevad Vollhaug
Delområde 39

Vernekategori

Nr	Beskrivelse	Vernekategori
39.1	Våningshus, bryggerhus og låve på Dæhlen – 76/1	3
39.2	Kårbolig og bu på Dæhlen – 76/2	2
39.3	Våningshus, sidebygning og låve på Dæhlen – 76/3	4
39.4	Bu på Dæhlen – 76/3	3
39.5	Sidebygning, bu og låve på Dæhlen – 76/4	3
39.6	Bu og låve på Voll – 77/1	3
39.7	Sidebygning, bu og låve på Voll – 77/2	3
39.8	Bu, låve og tuntre på Voll – 77/3	3
39.9	Sidebygning, bu, skjul, garasje og bjørkealle på Østegården – 78/1	3
39.10	Gårdsbebyggelse på Østegården – 78/2	4
39.11	Gårdsbebyggelse og allé på Vestby – 79/2	4
39.12	Gammelt våningshus på Hol – 80/2	3
39.13	Gårdsbebyggelse som landskapselement på Hol – 80/1	4
39.14	Gravhaug på Holsåsen	F